

LUDVÍKOVY
NOVINY
PADESÁTNÍK
PRO
LITERATURU A
VACULÍKA

Padesátník I.
23.července 1976
číslo

1

cena 1 zL' /zlatý Ludvík/

F e j e t o n
(fejeton)

Dneska máme dvacátého, za tři dny mi bude padesát roků a zdá se, že do té doby se už nezabiju. Důvody jsou tu pořád dál, ale nutně nové prudké hnutí myslí nebo významná nová nepříznivá zpráva se do zbylého času už asi netrefí.

Vzpomínám, kdy jsem také já první uvažoval o sebevraždě. A myslím, že to bylo asi před deseti až třinácti lety, čili to jsem Zdenu ještě neznal; chvála bohu, aspoň že tak. Bylo to z nějakých domácích drobných důvodů, které se náhle scukly v tom mém jinak šťastném rodinném a manželském životě. Bývala by to byla sebevražda demonstrační, aby Madla viděla, jak jsem nešťastný. Živě jsem si představil, jak to vidí, a uviděl jsem její hrůzu, poznal, že si takovou nezasluhuje, tak jsem místo toho asi jen zařval, hrozně jsem na ni zařval, a byla zachráněna.

Ale vzpomínám si na jiný případ, kdy jsem se mohl zavraždit, i když jsem o tom tehdy dobře nevěděl. No, to už je vážnější. Nevím už, co mělo být příčinou, pamatuju si jenom, že se mi sama od sebe potmě v pokoji nějak zkřivila huba, udělal se mi z ní skoro jako čumák a já jsem začal tiše výt: úúúú! Napřed jsem to nechával, za chvíli jsem chtěl přestat, ale ono to už nešlo! Vyl jsem tak možná minutu a bál se, aby někdo nepřišel, nerozžal a neuviděl mě. To bylo ještě za Novotného, dělal jsem tehdy v rozhlase.

Po třetí jsem se k ideji své sebevraždy dostal jaksi spekulativně, bez momentální osobní nešťastnosti, ba spíš v momentu síly. Bylo to pořád ještě za Novotného, ale dělal jsem už v Literárkách. Za pl-

ného fyzického zdraví a dobré duševní síly jsem si nad jakýmsi těžkým společenským problémem uvědomil, že je neřešitelný bez státního převratu. Státní převrat, to je buď krátký puč o několika mrtvých, nebo vleklejší občanská válka s hromadami třebašů i neangažovaných mrtvol. Jenže prosím vás: copak dneska Neameričané nebo Američané nechají nějaké občany udělat si občanskou válku, v níž by skutečně sám vyhrál, kdo chce? Ani půl vteřiny jsem neuvažoval o občanské válce a vrátil se k myšlence o nenásilném odporu, ale tak hrozném, až zdi padají. A je nějaký důraznější projev nesouhlasu, nežli se sám zabít? Nedá se pod vámi žít, není pod vámi života, nechci pod vámi žít a vy nejste takovými pány, abyste mě donutili, já se zabívám a vy jste vrazi, to ať každý vidí!

Vím, že jsem přecházel po koberci od skříně ke dveřím, a najednou mi to poznání ochromilo nohy a já se šel posadit: Jestli doopravdy, celou bytostí nesouhlasím, musím se zabít. Když o pár let později zřejmě právě tak uvažoval Jan Palach, nemohl jsem té shodě hned uvěřit. Pak jsem došel k přesvědčení, že to tak muselo být. A celé veřejné rozčilení nad tou senzací zdálo se mi plytké a nechápající význam skutku. Ten mladík nás všecky poctivě vyzval k smrti, a přesto zůstávala otázka, zda by uprázdněné území nebylo prostě jen zaplněno méně hálivým obyvatelstvem jiného jazyka.

Jak je ale vidět, já jsem se pod váhou svého poznání neodhodlal k sebevraždě, nýbrž vybral si náhradní formu odporu, při níž mi jasné riziko zůstávalo, ale naděje na přežití byla obrovská. Rozhodl jsem se, a chystal se na to

několik let, pronést řeč. Řeč neumlčitelnou, a pak ať oni vykonají mou sebevraždu, jsou-li vrazi. Příležitost se naskytla, pronesl jsem řeč, a byl jsem zachráněn. Usmějte se, klidně, přátelé, já se také usmívám.

A tehdy jsem se zkazil. Od té chvíle jsem totiž nedovedl o své eventuální sebevraždě uvažovat jako o čisté soukromé a skromné věci, nýbrž začal jsem se na ni dívat politicky. Jak bych ještě mohl využít své smrti pro vlast a národ, když už budu jednou mít tak mrzutou náladu, že se zabiju. Jak já bývám mrzutý! Loni jsem jednou byl tak mrzutý, že jsem uvažoval o tom, čelit příští domovní prohlídce se sekerou v ruce. Neboť muž má povinnost chránit se sám, není-li zákon dosti slušný, aby jej chránil. To by bylo třeba každému v této zatr... zemi rázně připomenout.

A tak ačkoli mých drobných i větších důvodů k prosté lidské sebevraždě přibývá, byla mi tato cesta vlastně zatarasena. Vždyť by tomu nikdo ani neuvěřil! Například dnes jsem utekl z Dobřichovic, kde je má nešťastná žena Madla, nevěda však kam utéct, když do Prahy, kde je Zdena, se mi nechtělo. "Snad se už opravdu na všecko vykašlat!" hučel jsem si ve vlaku do Prahy. V Praze jsem si mezi všemi tramvajemi vybral tramvaj domů a po příchodu tam zvolil jsem Zdenino telefonní číslo. Co říci dál? Ani jsem jí nevysvětlil, proč že vlastně volám. Protože mé příčiny, všechny, leží přece jen trochu stranou toho drátu. Ubohá taky Zdena!

Co opravdu říci dál? Snad se na všecko už vykašlat! Jenže tomu by přeci nikdo, krom pár přátel, nevěřil. A nebyla by to ostatně škoda? Když už,

tedy tak, aby to bylo jasně na Martinovského. Jenže to už ve zbylých třech dnech nestačím zařídit. A tak mně nakonec přece jen bude těch padesát let!

Vždycky jsem si myslel, za prvé, že se padesáti nedožiju. Ale dožil Karel Kosík, dožije zřejmě Klement Lukeš a jiní a jiní. Nic to není. Dožila se padesátky, už chvíli předemnou a nebezpečně těsně vedle mne, Madla. A vypadá pěkně a je veselá, krom té duše. Za druhé jsem si umíňoval, že se na ty dny někam ztratím. Zdeně řeknu, že musím slavit v rodině, rodina bude předpokládat, kruci, že slavím se Zdenou. Ohromil mě Karel Kosík, od něhož bych nikdy nebyl čekal, že na své padesátiny uspořádá dokonce oslavu na zahradě. "Proč jsi někam nezmizel?" zeptal jsem se ho. "To nešlo," pokrčil smutně brýlemi. Nevím, proč by to nešlo, říkal jsem si vítězoslavně tiše.

Ještě jsem potřeboval razit, aby mi kamarádi nechystali třeba nějaký sborník. Nezesměšním se však, budu-li je zarážet v něčem, co nedělají? Nedělají-li to však, tedy jak to že ne? Kdo se o to asi stará? Má Kadlečíkovu adresu? A jsou to strašní nedochvilové, krom Pavla Kohouta. Ivan Klíma bude mít nějaký výtečný nápad, ale škoda, že na to na všecko bude vlastně pozdě. A čím mi asi oplatí Karel Kosík, když já jsem si na něm dal záležet. O čem asi bude z zas písmenková mřížka páně Václavova? Jakou káravou poznámku asi budu muset vyčíst z řádků Sášových? Chtěl bych tam mít psáno něco od Milana Šimečky, a skoro jsem mu napověděl co. Že hraju pěkně na housle a že tím byl překvapen. Nedokázal bych si vysvětlit, kdyby chyběli oba Brnáci.

Ale jenom žádnou moravštinu, chlapci, protože ze svých padesáti let já se už deset bojím, že hraju takového moravského kašpara pro Prahu, který milými dialektismy přetírá dírky v chytrosti a maskuje díry ve vzdělání, svou hrubost dost úspěšně podává jako šarmantní svéráz, drzost už mu ti volové berou za lidovou upřímnost a neuvěřitelnou svévoli za právo nadané osobnosti. S tím tedy nadobro konec, chlapci, pro dnešek. A zítra-li mundus vult decipi, zasej, co poděláme, pravda Milane? Ale stejně: já bych si moc přál přerůst svůj región, jenže vlastně nač už. Nejlepší snad přece jen bude na všecko se vykašlat. Aha, a čím nám asi přispěje pan Martinovský! Kterou z mých rob rozhodne se u této slavnostní příležitosti navádět k nemravnosti zpoza svých černých brýl, tá svína?

Hm, právě mi ale napadá, jestli jsem si definitivně nepokazil sebevraždu, lidskou, soukromou a skromnou. No, budeme muset žít. A kdybychom se přece jen dobrovolně rozhodli pro opak, odevzdali bychom o tom předem a vlastnoručně písmo do rukou tří přátel. Bez toho nevěřit!

Vítám vás na naší zahradě, když vás vaše přítelkyně Madla pozvala a když už jste přišli, a když jsem byl pozván též. Já sám bych vás nezval, tak jsem mrzutý. I když bych si také já, jako přede mnou Karel Kosík a jiní, přál, aby mi přišlo gratulovat moc přátel, majíce ale k čemu. O to raději vidím tu ten mizerný hlouček, co si musí blahopřát furt dokola mezi sebou a rozumí tomu. Čemu? Skoro všemu.

Ludvík Vaculík

(S poděkováním Otce Bednářové za taktní indiskreci, jež mi umožnila, abych též přispěl.)

DVACET DEVĚT HODIN S LUDVÍKEM VACULÍKEM

Historická návštěva Mistra na setkání českých spisovatelů v izolaci. - Triumfální Mistrova cesta po severních oblastech střední skupiny.

Původní reportáž o tom, jak vznikl rozhovor LN a LV, kabeluje náš mimořádný zpravodaj Augustin August.
(Mezititulky RP)

Sobota 10. července 1976, 13,25. Stálá slavnostní výzdoba města Trutnova jako by znovu nabyla barev i tvarů. Radostněji než jindy skotačí děti, i dospělí se usmívají navzdory tropickému vedru, které harmonuje s jejich vroucími city: Mistr Ludvík Vaculík rozhodl se navštívit tento skromný, ale hrdý podhorský kraj, aby se zde účastnil tradičního již setkání českých spisovatelů v dočasné izolaci, navíc na samém prahu svých dlouho očekávaných padesátin.

V duchu revolučních tradic

S příslovečnou skromností zvolil Mistr jako doprovod svou choť a jako dopravní prostředek linkový autobus z Florence. Na nástupišti ho očekávají bývalý člen ÚV SČSS I. Klíma, bývalý předseda ZO KSČ při SČSS P. Kohout a bývalý předseda Kruhu nezávislých spisovatelů V. Havel. Konečně! Krátce po průjezdu dopravní policie i autobus ČSAD SPZ 5106 symbolicky objíždí se vzácnými hosty pomník sovětského tanku a jako by i on chtěl přispět svou hřivnou k radosti všech, zastavuje s desetiminutovým předstihem. Cestující vystupují, pracují fotoaparáty. A pak je vůz prázdný...

"Víte, co nám ten lump udělal?" cituje P. Kohout klasika socialistického realismu J. Haška. "Nepřišel."

Internacionální pomoc

Mercedes neurčité barvy převáží delegaci zpět na Hrádeček, dočasně zastupující Dobříš. Cestou horečně uvažují, jak smutnou zprávu sdělit co nejšetrněji zástupcům moravského spisovatelstva v izolaci, kteří dorazili již včera. Větec Krkonoš, tato mohutná kulisa, jež kdysi chránila naši vlast před cizáckými hordami, aby mohla nyní ze široka rozevřít své pohostinné průsmyky bratrským turistům, vlévá do žil novou naději. Rozhodnuto: číst celý večer z Mistro-

va díla.

Jak radostně jsou vítající překvapení, když je na zápraží uvítá sám Ludvík Vaculík, který s příslovečnou nesmlouvavostí požádal o odvoz kolegu M. Šimečku, žijícího v izolaci na Slovensku.

Je 14 hodin a 19 minut. Dvacet devět nezapomenutelných hodin se začíná...

Odkaz Karla Marxe

Mistr je v radostném rozmaru a chválí vše, co mu padne do očí, do uší a na jazyk: nové šle J. Trefulky, čestná hlášení M. Uhdeho i jahodový závin vlastní choti. Ač uplynula již dobrá půlhodina, ještě se na nic a nikoho nerozhněval.

S příslovečnou laskavostí dovoluje všem, aby si prohlédli pozdravnou adresu Penguin Books Limited, v níž je prohlášen prvním laureátem ceny George Orwela za svůj lonský essay o domovních prohlídkách, dedikovaný Kurtu Waldheimovi. Cena je vyjádřena v Lst. a Mistr s příslovečnou uznalostí vzpomíná všech neznámých pracovníků, kteří ho svou akcí inspirovali. Za významnou a nikoli náhodnou považuje i okolnost, že byl vyznamenán právě v Londýně, městě posledního odpočinku Karla Marxe.

Porada představitelů

Pracovní zasedání zahájeno v 16,30 v těsné blízkosti zříceniny, v níž, ještě před zřícením, čekal Jan Amos Komenský řadu let, zda se poměry v Čechách změní. Též palouček, kde se koná, možno pro barvu půdy nazvat růžovým. Na programu je a/ hodnocení bílého selského vína z Rakvic a b/ různé. Mistr má na sobě čisté béžové kalhoty, čistou fialovou košili a čisté špinavě bílé sako; s příslovečnou zemitostí leží na zádech a kouše travu. Jaký div, že téměř vzápětí začíná po třech nedělích poprchávat: to i příroda přispívá svým dílem k radostnému zdaru setkání.

Během porady pozorují účastníci se zájmem osobní vůz, který byl na dohled od nich stížen poruchou a je nyní třemi mechaniky podrobován opravě, zřejmě generální. Přítomní oceňují myšlenku neznámých ctitelů připomenout jim nenásilně ty, které mají takto zřetelně vidět i nejtlustší vrstvou průklepových papírů: naše pracující.

Zasedání je zakončeno písní Vínečko bílé.

Soudružská návštěva

Již v předvečer setkání přijel navštívit V. Havla mladý muž, manažér předního zpěváka, v jehož tvůrčí dílně vznikla proslulá píseň o kapitánu Minaříkovi. Byl zde naposledy loni, shodou okolností rovněž ve dnech Setkání. Ačkoli zde nikoho nečekal, dováží víno i svíčkovou pro tučt osob. Je přijat s vlídnou účastí. Radostně se ujímá vaření a dolévání číší. Protože si právě zakoupil profesionální fotoaparát, slibuje být pobyt Mistrův zachován nejen ve zvuku, ale i v obraze.

Krizové období

Ještě před příjezdem Mistra uvažováno o tom, jak od něho získat exkluzivní interview pro toto zvláštní vydání, aniž by pojal podezření. Navíc je známo, že s příslovečnou cílevědomostí nepíše nic, co nemusí, často ani to, co musí. Konečně uнесeno předstírat společenskou hru. Mistr je požádán, aby stejně jako ostatní kolegové písemně zodpověděl řadu otázek; odpovědi budou předčítány anonymně, s cílem označit autora. Žel, realizace tohoto jinak úspěšného kvizu vyvolá téměř krizu.

18,30. Mistr s příslovečnou bezelstností usedá na lep a začíná s ostatními vyplňovat archy. 18,40. Ostatní začínají chápat, že má-li se akce zdařit, musí vyvinout stejné intelektuální úsilí jako on. 18,50. Zcela proti duchu pravidel dává si V. Havel diktovat od své choti, jaký je jeho oblíbený nápoj, pokrm, barva, vůně, strom, zvíře atp. 19,01. Moravští delegáti posílají autora hry zvučnou mateřštinou do řiti. 19,13. Mistr chodí po obytné světnici jako lev a nadává takto: "Krucí fagot himl hergot, to mě štve." 19,15. Bývalý člen Činoherního klubu P. Landovský, který se tu právě zastavil cestou na přeškolení a byl integrován do Setkání i hry jako renomovaný dramatik, jí závin, přikusuje dle svého zvyku salám a říká - "Já přijel, abych si tu vylízal rány, a tady místo volný postele dotazník!" 19,20. I. Klíma prohlašuje v depresi, že za tohle mu nestojí ani Vaculík. 19,25. Mistr vybíhá z domu a odevzdává se slovy: "Na, a strč si to někam!"

Doslovné znění přinášíme na jiném místě.

Neprošli!

Úderem deváté dogrilována kuřata na krabu a začíná slavnostní banket. Účastníci prokazují svou semknutost i tím, že v patnácti zasedají ke stolu pro šest osob, což Mistr s příslovečnou pohotovostí komentuje: "To je dojemné, jak se tu musíme mačkat." Odpovídá mu ovšem dojatý smích: všichni jsou rádi, že je rád. Při večeři rozvíjí svou teorii stupňované důvěry, spočívající v tom, že má-li jednat s dvěma přáteli, sejde se s jedním o půl hodiny dřív, aby se snáze domluvil proti druhému.

V závěru večeře však přelétne přes jeho dobrotivé čelo mrak, když vidí talíř P. Kohouta: "Toto jsou tak špatně obrané kosti, že je to strašné!" Má na hněv svaté právo: na jeho talíři zůstávají jen dva zkřížené ohlodané hnáty, varovně připomínající nejtemnější období našich dějin. Provínilec i jeho choť jsou záhy potrestáni, když si chtějí přinést cigarety: sedí v rohu, vmáčknutí mezi stůl, zeď a Mistra tak, že neprojdou.

Podraz

Od 22,25 do 23,16 se čtou odpovědi a uhadují autoři. Vítězí, byť náhodou, manželka vedoucího hry a protesty ostatních ještě posilují hodnověrnost situace. Mistrův příslovečný ostrovtip je otupen jeho příslovečnou důvěrou v soudruhy, proto si nevšimne ani, že je obětí reportáže, když jeho výroky i činy jsou již sedmou hodinu zaznamenávány, byť protentokrát amatérsky.

Z projevů Ludvíka Vaculíka

Aby byl pravý účel kvízu ještě více zamlžen, zahajuje M. Šimečka vzápětí další hru. Vypráví závěr horroru, v němž londýnský lékař zasílá poštou cizí amputovanou ruku panu A., jenž hned nato telefonuje panu B.: "Ta ruka už došla." Načež Mr.B.: "O.K." Smyslem hry je uhodnout předchozí děj systémem otázek, na něž ředitel hry odpovídá Ano nebo Ne. Mistrovy roztroušené otázky uveřejňujeme pro jejich příslovečnou pronikavost v souvislém bloku:

- Ten doktor hledal ruku?
- Ten muž B. vlastně tu ruku jako úd lidského těla nepotřeboval?
- Pan A. potřeboval tu ruku, aby ji v

určitých situacích používal místo své?
- Doktor neposlal tu ruku přímo panu B., že o něm nevěděl?
- Pravá ruka se k tomu nehodila?
- Hodila by se k témuž i pravá ruka?
- Lékař panu A. něco slíbil a dal mu na to ruku?

Veselice na počest sjezdu

Po skončení intelektuálního programu a rozloučení s delegáty Moravy, kteří ve svém apartementu rychle nafukují matračky, neboť odjíždějí už o půl páté rozpracovávat závěry Setkání, nastává družba. Mistr s příslovečným zájmem naslouchá návozu V. Havla, jak vařit intenzivní zeli /kilo cukru; dojde-li k přeslazení - litr octa; dojde-li k překyselení - kilo cukru atd./ a intenzivní semlbábu /týž princip, avšak kombinace skořice - pepř/. V 0,33 bere si broskev a necháváje levou ruku volně splývat přes opěradlo židle, zajímá se s příslovečným zájmem, za jakých okolností rozbit P. Landovskému nos. V 0,45 jde do kuchyně a odtáčí tam vodu. Zpět se nevrací. V 1,05 přináší jeho choť zprávu, že Mistr spí.

Bděle a ostražitě!

S jeho odchodem však večer nekončí, nýbrž pokračuje tak, jak by si byl přál On, kdyby byl mezi námi. Žert stíhá žert, ale nechybí ani vážná zamyšlení nad úkoly, které uložil sjezd. Znovu a znovu jsou též rozebírány pronikavé myšlenky z Mistrova dotazníku, jeho převratná teorie stupňované důvěry i nekompromisní názor na obírání kostí. Je tedy pochopitelné, že když ve 2,37 spatří zbylí v okně alabastrovou bustu Mistrovu, přičtou to své zanícené mysli a nechají si pro sebe... dokud busta nepraví přísně:

- "A co kdyby se vám tu takto objevil kdosi jiný?!"

Tímto významným ponaučením, pro něž s příslovečnou obětavostí nelenil sestoupit na dvůr v pouhých trenýrkách, aby vyniklo jeho sošné tělo, dělá Mistr sám tu nejmoudřejší tečku za přeradostným dnem, který dnes, bohužel, znamená už včera.

Vstanou noví bojovníci

Neděle 11. července 1976, 9,15. Místo popelavých a zapopelených postav s lehce

setřelou výslovností objevují se ráno v kuchyni noví lidé, hotoví žít, snít a především snídat. Jediný Mistr si s příslovečnou starostlivostí povšimne, že chybí hostitel. Po chvíli nalezen ve stavu, který nasvědčuje, že byl, přes Mistrovo noční varování, překvapen izraelským komandem. Čekat, až vstane i tento bojovník, znamenalo by nadlouho vyřadit z provozu právě tu část české literatury, na niž tak netrpělivě čekají čtenáři zvnějška i z vnitra. Setkání proto prohlášeno za ukončené. Je 10 hodin a 35 minut. Vůz s Mistrem a jeho suitou, řízený současnou chotí bývalého předsedy bývalé organizace bývalé komunistické strany při bývalém svazu spisovatelů, se zvolna rozjíždí ze svahu. Po nejedné tváři, v níž lze číst nejednu stopu nejednoho boje stéká nejedna slza. Les rukou vlaje za Mistrem tak dlouho, až limuzínu pohltí les bukou.

Pomník budovatelů

V 11,20 vystupuje Mistr v Nové Pace a je vítán pokladní musea polodrahokamů. Úvodem pomáhá své choti vybrat upomínkovou brož, hledaje kámen, "ve kterém se něco děje". Takový posléze nalezen, avšak bez jmenovky. Mistr jej pracovně nazývá "chotin" a právem kárá museum, že nespájí prodej suvenýrů s osvětou. Poté s příslovečnou houževnatostí obejde všechny vitriny, až mezi stovkami nerostů identifikuje chotin jako chalcedon, zbarvený krevelem.

U vitriny s křemeny hvězdnatými (Strážník u Peřimova), které vyhlížejí jako řvoucí masožravky, zažertuje: "To jsou zkamenělé dělohy!"

V dojetí postojí u vitriny s prachovci a jílovcí, do nichž se před milióny let otiskly dešťové kapky (Kyje u Jičína) a dokonce zvlněná hladina jezera (Krsnol u Syřenova). "Tak je to i s námi", medituje Mistr, "a kumšt je v tom: zavrtět se či ukápnout těsně předtím, než to zkamení."

Zato nad vitrinou, kde je ve slinovci (Košťálov u Semil) na věky uchován řez červenou skelnošupinatou rybkou, říká s oprávněnou hrдостí: "Takovými památkami se bude moci pyšnit i naše epocha. Například řezem cikána, zabetonovaného v přehradě."

Vítězná cesta

12,20. S příslovečnou pohostinností zve Mistr svůj doprovod na kávu. Sotva propustí

pikolika s příkazy, shání vrchního, aby byl zinkasován. "Chci mít vždy nejdřív zaplacené," svěruje se s lišáckým úsměvem, "abych věděl, že sedím i jím za své".

Pak s příslovečnou nostalgií vzpomíná, jak počátkem sedmdesátých let navštívil ve Strašnicích výstavu o kontrarevoluci. Na panel s citátem ze své řeči na IV. sjezdu SČSS - "Za dvacet let nebyla u nás vyřešena žádná lidská otázka" - se podepsal. Orgán státní policie ho vzápětí vyzval, aby objasnil, co to znamená. "Že to platí," pravil Mistr. Nato byl vyzván pořadatel, aby poškozený panel zaplatil. Souhlasil s podmínkou, že si ho vezme domů. Poté propuštěn a podpis přelepen. "Až nyní", dodává Mistr s příslovečnou pořádkumiluvností, "se s panelem opět setkávám, musím opravit dvacet na třicet".

Město - hrdina

Po zběžné obhlídce hradu Pecka (majitel: Kryštof Harant z Polžic & Bezdržic, popravený za kontrarevoluci z roku 1618), do jehož sklepení Mistr s příslovečnou opatrností nesestoupil, (nebyla prohlédnuto z bezpečnostního hlediska) pokračuje cesta na jihozápad, teď už za manifestačního doprovodu nesčetných vozidel, jejichž řidiči opustili vlny řek, stíny chat i klíny žen, aby Ho mohli alespoň zahlédnout. Při předjíždění radostně troubí a ťukají si na čelo, aby tak pozdravili vůdčího českého myslitele.

Mistr komentuje krajinu a provádí několik významných změn. Dosavadní název Jičín mění v Jičínium, aby zdůraznil jeho historický význam. Chvilí chválí Římany, že v obsazených zemích nevládli sami, ale skrze domácí politiky, kteří znají potřeby lidu lépe než okupant. "Vlastně," opravuje se s příslovečnou upřímností, "ono je to sporné".

V dalším městě, které se stalo symbolem internacionalismu - a po berlínské konferenci i jeho památníkem - velí Mistr zastavit před hotelem U věnce, v němž je i Garnizonnýj dom officerov. Jedním velikým a jedním menším pívem pečeti své rozhodnutí pietně přejmenovat město na : MLADÁ BO - LESLAVL !

CHladný mozek, horoucí srdce, čisté ruce!

Podruhé během zájezdu se pak Mistr rozlobí: to při vzpomínce na svého vyšetřova-

tele Martinovského-Maturu, který soustavně donáší Mistrově chotí pikanterie z jeho života. S příslovečnou tvrdohlavostí Mistr prohlašuje: "Já už s ním příště prostě slovo nepromluví a tím ho suspenduji!" - "Ludvo," praví jeho dobrosrdečná choť, "přec ty bys nebyl tak zlý, vždyť on z nich není ten nejhorší." - "Nikdo," odtuší Mistr s příslovečnou hrdostí, "po mně nemůže žádat, abych jim ještě soudcoval soutěž slušností."

Tvrdou pěstí rozmáčkne škůdce

17,30 boleslavského času (15,30 SEČ): Mistr navštěvuje prostou chýši někdejšího představitele české žurnalistiky J. Lederera, který je živoucím důkazem prospěšnosti integračních snah RVHP: velmi kvalitní, výkonnou i účelně tvarovanou manželku mu dodalo bratrské Polsko. Šikmé slunce ozařuje první čtvereční metry kultivované půdy, kterou smíšený pár pionýrsky vyrval místní skládce odpadků, aby zde pěstoval Mistrův milovaný kosmos, (viz "Původní rozhovor LN s LV") jenž vyhlíží, jako by byl plodem vášnivé lásky asparagusu s koprem.

Mistr objevuje na sobě blechu, jejíž původ připisuje V. Havlovi, respektive některému z jeho zvířat. J. Lederer si pochvaluje, že alespoň hmyz mu dává pokoj: nevšiml si ho ani kdysi v Třetí Říši, ani nedávno v prvním kriminále. Také P. Kohout vyjadřuje svou vděčnost, že hmyzu nechutná. Zato Mistr vypočítává s píslovečnou pedantičností, kdy, kde i co ho žralo a před uchvácenými posluchači se plasticky rozevírá insektoidní mapa Evropy. Je na ní stejným právem chudá světnice v Púchově na Slovensku jako varšavská Hala kongresová, kde měl dokonce kolem manžety vykousaný pruh kůže. V nejlepším polském hotelu gruntoval personál už dvakrát denně a přesto nalézal vždy nové štěnice, které Mistr lepil na čistý papír a vyvěšoval na skřín jako na nástěnku; na zoufalé dotazy, kde je bere, odpovídal stereotypně plynnou polštinou - "Na břuchu".

Rudé slunce zapadá do bílého vína, oblíbená barva Marxova a Mistrova (viz "Původní rozhovor LN s LV") si dávají dobrou noc. Bílá sice přetrvává, vždyť patří témuž selskému vínu z Rakvic, jaké pito včera na Setkání, (důkaz počínající dezizolace?) ale Mistra už čekají další boje. Nasedaje

do vozu, praví s příslovečnou uvážlivostí: "Kdyby nás teď sebrali a my tvrdili, že jsme celý čas jednali o blechách, sotva by nám uvěřili. A mohli bychom se jim divit?"

Na věčné časy

Cestou k cíli nutno znovu projet úsek Bezno-Chotěvice. Česáči třešní, kteří tu předtím balancovali na dlouhých žebřích jako dávní popravčí, již odešli, aby nezmeškali rozhlasové a televizní noviny. Jejich místo zaujali příslušníci střední skupiny, osádka džípu, který parkuje v křoví; spěšně trhají třešně do velkých pytlů. "Jak to hodnotit?" táže se doprovod Mistra. "To znamená, že jsou už jako Češi," říká. "A to je dobře nebo špatně?" - "To znamená, že jsou tu už jako doma," praví Mistr a dodává s příslovečnou jasnozřivostí: "Armáda, která jeň táhne nepřátelským krajem, raději třešně skácí, aby se nezdržovala lozením; ti to si počínají jako hospodáři, kteří vědí, že jim strom neslouží jen dočasně".

Pod vedením Ludvíka Vaculíka

Vzpomínku na město Trondheim, kde Mistr trávil s rodinou radostné dny roku 1969, než se obrátil ke světu zády, aby mohl v celostátní izolaci vytvořit úhelná díla, přehluší bubínkové staccato pražské dlažby, té, po níž chodili největší revolucionáři našeho národa. Jakými bubny a tympány asi zaduní, až bude Mistru 55, 60, 65, 70, 75 a více let! Je 19.19. Vůz zastavuje před neefektním činžákem, v němž Mistr s příslovečnou skromností stárne, zatímco mládnout chodí jinak. Dvacet devět nezapomenutelných hodin končí. A my, jejich očití i ušití svědkové, vydáváme o nich potomkům toto radostné svědectví, které mohlo vzniknout - a také vzniklo - jen a jedině pod vedením Ludvíka Vaculíka.

11.7.1976

VEČER POD PŘEJEZDEM

Kampak je dovážíš,
ty vlaku osude
s chocholem kouře
pod černou oblohou
a nade mnou?

Kam to vezeš tu hlavu
vykloněnou z okna,
jako by čekala
na úder ostří
tvé gilotiny?

Kam vezeš ty paže
pozvednuté
k plavému účesu,
na které zírá
z kouta muž v klobouku
s rubínem
hořící cigarety?

Kam vezeš ty kufry
na oprýskaných
prknech lavic,
jak tu nade mnou
bez konce defilují?

Kam to,
osude s chocholem kouře,
odvážíš mne,
i když tu stojím
bez hnutí za noci
pod přejezdem?

Jan Vladislav

O t e v ř e n ý d o p i s

L u d v í k u V a c u l í k o v i

Milý L..... V.....,

jelikož jste mi už mnohokrát vytkl, že jsem ve
svých příliš a že to je ode mne ne
..... a ne....., protože tím a, tak-
že to pak mají všechno, pokusím se aspon
při této počínat si poněkud, tím spíš,
že tento můj je otevřený. Nuže: k
Vaším abyste abyste abyste ..
... tak jako dosud Myslím si, že Vaše ...
.. a Vaše a Vaše jsou a doufám,
že i nadále a že a jsem rád, že ...
.. a taky vděčen tak jako všichni
kteří a kterým Upřímně Vám proto ...
.. a:!!! ml.....!
..... zdr.....! vese.....!

Váš
.ácl... .av.1

M u ž n a p o h ľ a d a n i e

VEK: merutri

POHLAVIE: jednoznačné

VÝŠKA: 175

VÁHA: 77

DOSAĤ RUK: primeraný

BARBA OČÍ: tmavohnedá

ZVL. ZNAMENIE: ešte bez bajúzov,
okuliare

ZONÍČEK: bota-architektonický

POSLEDNÝ POBYT: Carlton, izba č. 617

PRAVDEPODOBNÉ POVOLANIE: píšmak

Podľa tohto som ho vtedy nenašiel a ani neskôr podľa všetkého príliš nie, keď už on mňa hej; da-kedajší popis ostáva pre mňa do-dnes najvyčerpávajúcejší. Nástoj-čivo sa ho držím, avšak ťažko je vniknúť do chlapa. A pritom in-troverta. Nepoznám ho, viem o ňom iba klebety, ale tie pozná každý deviatek, a iné, a viac. Nuž som si po Jánošíkovsky povedal: - Ne-poviem! Dám radšej na hlasy, pria-teľské aj nepriateľské:

"Ty vol, ten chlap ťa raz vy-užil pre riport a ty sa už ideš poondiať, že ste kamaráti. A on sa len hrá na objektívneho pozorovate-ľa a na mačku s myšou. K sebe ne-úprimný chce vydať úprimné sve-dectvo o okolí, je to možné vôbec? Kde je tu stavovská česť a morál-ka? Smie niekto využívať svoju li-cenciu a nerešpektovať cudziu? A keď sme už pri tom: každá objek-tivita je tendenčná. Veď na vás, chlapi, tí Česi v skutočnosti serú, chcú len vzbudiť zdanie ce-loštátnosti a širokého podporného ohlasu. Neskrývajú sa tu pod pláš-tikom prospešnej činnosti verej-nej ambície politické?" - /Nepo-viem, ani keby som hneď vedel./

"Dobre, dobre, nehovorím, že sa zle číta. Má vtip, štýl. Avšak len detailista, čo an gró? Má šťastí Čapkov dar a to je už čo povedať. Ale je to malé, drobné, takéto maličké. Raz sa pokúsil aj o syntézu, nedopadlo to tak zle, ale predsa... Ak chce niekto z takého piesočku získať svet, tak

len mimoliterárne. Najprv akýkoľvek chýr, potom popritom aj spisovateľská sláva. Jeden múdry Rus bol povedal, že veľká literatúra môže jestvovať len v krajine, ktorá prežije veľké otrasy. Nevyrába tu niekto otrasy umele?" /Keď sme už pri Richterovej stupnici, obrazy minule padali aj v Prahe, ale... - Nepoviem./

"Nemožno ho prichytiť pri klamstve? Ale čo to je, tá jeho pravda? Veď ten nevie nič o živote! Nefajčí, nefetuje, oranžov nemože ani cítiť. Horlí za svet bez špertu a športky, nadšenia a zúfalstva, bez aspirinov a ďalších podobných násilností. Má rád "prirodzený beh vecí". Keď ho bolí zub, nechá to tak, lebo chce presne, neskreslene vedieť, ako to je, keď bolí zub. Tak prečo nenechá bežať po svojom aj ostatné?" /- Nepoviem!/"

"Ale ba, je uzkostlivo pravdivý. A ak hovorí, hovorí rovno do očí. Povedali by ste, bohapustý idealista. Lenže on dobre vie, že bez zla by svet stratil harmóniu, ak už pomlčíme o opodstatnení. A predsa - milujúc voľáke neskazené prirodzené deje - stavia sa za akúsi neživú pravdu proti dáskemu zlu. To je egocentrizmus. Konanie druhých, hoci tiež ovládané voľou a duchom, je neprirodzené, jeho vlastné však nikdy nie. Všetko mimo neho je mu fuk. A my čo? Uvedomuješ si, chlapče, koľko ľudí si túto spupnosť neuvedomilo a dodnes na to dopláca? Veru, veru hoverím ti, jemu je len to prirodzením, čo má sám." /Možete ma na hák zavesiť - nepoviem!/"

"Nevešajte, ste v poradi! Cha! Racionalista, suchár, dokonca človek praktický a organizátor! Može takýto zjav vobec pomýšľať na umenie? Určite má harmonogram aj na písanie. Pozná taký chlap, čo sú to útrapy nad prázdny papier?" / - Ani muk!/"

"Škoda reči! A mal od mala toľko priaznivých znamení, ba

vraj prežil všeličo také, ako slávne osobnosti: bránil sa poležiačky pred husami, zažil chestertonovskú prírodu s vlakom v Jaroměři, pásol kozy ako Nikita Sergejevič, napísal básničku proti vojne v Habeši ako mladý boh, dostal v Zlíne ostrahy ako Baťov mladý muž, začal kariéru ako... čo ten ešte chce? Vari aj dobre, že ho odstavili. Kam by to až hnali? Takto príde aspon na to, čo je život. Získa toľko materiálu, že mu budú ostatní závidieť. Keby chcel! No povedz!"

Nepoviem, má aj horšie stránky.

Lenže ktorá z charakteristík je pravdivá? Ktorá je celý on?

Nie že by nebol poriadne číslo, to teda je; ale či popísané?

Ľudia boží, probuďte ho nájsť!

Živel-li!?

"...Veřejná bezpečnost vzala v uplynulých čtrnácti dnech do vazby několik mladých lidí pro trestné činy výtržnictví a některé další. Byli to členové "hudebních skupin", kteří od r. 1971 pořádali převážně na venkově různá "vystoupení"...jejich produkce neměla s kulturou nic společného...Několik zkrachovaných vysokoškoláků, jeden absolvent filosofické fakulty, bývalý kněz + individua často měnící zaměstnání se snažili zaujmout jen primitivní vulgárností..."

(Zpráva z čs. tisku 8.dubna 1976)

Svědčení.
Helema Klímová

Sváta Karásek vystudoval evangelickou bohosloveckou fakultu, několik let kázal a pak mu další kázání nebylo povoleno. Nikoli církevními, státními orgány. Přesný důvod mi není znám, ale z toho, že nebyl nikterak stíhán, ani disciplinárně trestán, je zřejmé, že se nedopustil ničeho protizákonného. Usuzuji tedy, že zřejmě nemohl kázat pro stejně záhadné zábrany, pro které mnozí publicisté netisknou.

Jenomže kdo káže lidem, kdo píše pro lidi, ten to nečiní jen kvůli chlebu, ten při tom uskutečňuje podstatnou část své osobnosti, obživuje svou duši. Rozdává ze svých duchovních zdrojů, zpřítomňuje a vykládá moudrý odkaz nepřítomných kultur a odměnou získává radost, zadostiučinění a pocit naplněného života. Taková práce je jako dobré manželství: poskytuje inspiraci i klid, posiluje zdravou mysl.

Vyrovnat se se ztrátou takové profese není snadné. Jakákoli jiná práce se pocituje především jako zdržování od toho skutečného a pravého. Člověk, pro něhož profese byla životní náplní, koníčkem, posláním, potěšením, a který je pojednou nucen žít se způsobem, který nesouvisí s jeho duchovními potřebami, je jako dívka násilím provdaná, jako žena, přinucená žít za peníze s mužem, který je jí cizí. Většinu svého času a většinu svých životních sil odevzdává pro účel, který jej dráždí svou cizotou a často - v našich podmínkách - i ničí svou tupou nesmyslností. Avšak nezbyvá mu nic jiného, protože způsob výdělků, adekvátní jeho vzdělání a vnitřnímu ustrojení, je mu odepřen. Jako by byl odsouzen na nucené práce, avšak se zcela neznámou dobou trestu. Víím o lidech, kteří v takové situaci onemocněli, anebo se pozměnili na osobnosti a v chování, stal se z nich někdo jiný. Tak hluboká je to změna.

Sváta Karásek našel svůj vlastní, originální způsob, jak se vyrovnat. Zůstal věrný poslání, které si vybral, ale zvolil pro ně novou, nebývalou podobu, když ta obvyklá, institucionální, mu byla odepřena. Namísto kázání začal skládat a zpívat lidem písničky.

- Angel rolled the stone away early on the
Easter Sunday morning,
Angel rolled the stone away.
- Já sem nákej stounavej, že v mým žití všude
chybí láska,
z toho já sem stounavej.
- No tak sem šel za farářem, říkám, máš-li,
lék mi dej,
ty vo lásce stále jenom mluvíš a já nejsem
moc hloubavej.
- Já sem nákej stounavej...

Melodie spirituálů, asonance na jejich první verše, nejobyčejnější mluvená čeština. Barbarská kytara a hlas, v němž se střídá drsnost, náha, vřelost, v němž vždy dominuje opravdovost. Vznikly písničky se zvláštním kouzlem. Dotýkají se každého, kdo je slyší. Jsou krásné svou poetickou naivností a přirozeností formy. Jsou moudré ve svých myšlenkách a hluboké ve své metaforičnosti. Budí dojetí pro ryze citu a přesvědčení. Budí úsměv, protože jsou nadány humorem a recesí.

- Při přeskoku švédské bedny jsem nezvládl můstek pérovej,
strh jsem bradla, madla, kolovadla,
po dopadu sem stounavej.
- Mám se večer učit řeči neb číst román
klasičkej,
raději si zas prohlížím porno,
pak sem z toho stounavej.
- V práci se chci zastat pravdy, pak si řeknu,
bacha dej,
zase držím hubu na špagátě,
pak jsem z toho stounavej.
- Já sem nákej stounavej, že v mým žití všude
chybí láska,
z toho já sem stounavej...

Kombinace opravdovosti a recese lahodila zejména mladým posluchačům, vyjadřuje jejich základní ladění. V pracovní době Sváta Karásek tedy opravoval a spravoval zámek Housku, depositář Univerzitní knihovny. A pak, když opravil několik rámu a natřel několik dveří, mohl se věnovat svému skutečnému poslání: jednak rodině /má dvě malé děti/, jednak ostatním lidem, kteří jej potřebovali. Za jeho písničkami, ale spíše za ním jako za osobností přijížděli mladí lidé.

- Je lepší na skále život svůj mít, pamatuj
do šutru vyrytý srdce rukou tvou
nejde smejt vodou majdlovou
je lepší na skále život svůj mít, pamatuj.
- Boháš, co vyhnal Lazara ven,
ten neměl život svůj na skále postaven.
ten neměl na skále život svůj, pamatuj.
- Pilát, co soudil, tak jak dav řve
a pak si umyl ruce své,
ten na skále neměl život svůj, pamatuj.
- Soudce, co soudí, tak, jak dav řve,
a pak si myje ruce své,
ten na skále nemá život svůj, pamatuj.
- Kněz ten, co si dal na mši svou šel,
z příkopu sten jakoby neslyšel
ten na skále neměl život svůj, pamatuj.
- Chlap ten, co si to v svém autáku sral,
stopaře klidně prezíral,
ten na skále neměl život svůj, pamatuj...

Byli to mladí lidé, které na první pohled by leckterý automobilista jako stopaře nevzal, a běžný občan panelákové kultury, televizí odahovaný, by jim možná klnul bez předchozího rozmyšlení. Sami provokovali takové nepromyšlené odsudky a zároveň proti nim i protestovali: svým zevnějškem, vlasy, oděvem.

Pod tím draným zevnějškem, zdůrazňujícím dospělost, by však občan rozvážněji možná tušil dětskou nezralost, potřeby neuspokojeného dítěte: soudil by na těžké dětství, konflikty mezi rodiči a s rodiči, život možná v institucionálních útulcích. Tušil by bezradnost, touhu po bezpečí domova, po otci statečném a spravedlivém a po matce vřelé a ochranné. Po takovém člověku pátrali ti vlasatci a vlasatice, stojíce na křižovatce svého života. Z této křižovatky lze sejít i k počínům zoufalství, jestliže tak nutná rodičovská nebo náhradní autorita není v dohledu. Že se to nestalo /a v našem smutném kontextu je důležité říci, že se to nestalo/, je zájisté zásluha i Svátova, který konal dobré misijní dílo.

-Vždyť hrstka bláznů nakazí celý město,
pár statečných spasí město v dobách zlých.

Svou pastýřskou roli uplatňoval Sváta Karásek mezi těmi, kdo strádali nejvíce, kdo jej nejvíce potřebovali.

-Kdo jsou ti krásní lidé, v šat bílý odění?
Lidé, co k trůnu přišli z velkého soužení...

Není těžké dopátrat se, čím jim Sváta imponoval, čím je přitahoval. Na první pohled zřejmě originalitou a přirozeností. Částí své osobnosti patřil mezi ně, zejména svým vnějším výrazem. Považoval za přirozené a nikterak degradující zpívat jazykem, kterým mluvil, kterým mluví oni a kterým mluvíme my všichni, když se cítíme volně. Občas použil i výrazů, které by mu moralisté měli za zlé. Takovými výrazy hýřil oficiální perla naší literatury - Švejk, tam však, užívány s monotónní hustotou, budí ve čtenáři deprimující pocit obyvatele kanálů. Sváta Karásek těchto výrazů použil v jejích původním významu, neidealizovaném a nezevšedněném četností. To jest, pouze výjimečně a jako projev nečvyše zdůrazněné negace.

-Byl boj na nebi, s drakem rval se Michal,
s drakem zlým, lstivým,
drak na zem s nebe je svržen, boj na zemi
trvá dál.

-Michal spolu s anděly ďábla s nebe shodili,
nezahynul svinák ten, ale pad' na naši zem.

-Mezi dobrem mezi zlem den co den se všichni
rvem,
v srdcích mužů, v srdcích žen, ten drak musí
být přemožen.

- Často musím uznat sám, že ten svůj boj prohrávám.
Vždyť to zvíře pítomý ztupilo mi svědomí.
- Když Ježíš na tvé straně je, pak s tebou drak prohraje.
Pak případnou ti legrační i jeho svody finanční.
- Se zlem si nelse hrátí, neb se lidstvo vynalátí.
Bratře buď na pozoru, nehraj v dnešním horroru!

Provokace současných měšťáků, nebo říkejme raději: hněv na většinové stádo bez ducha a bez citu - to je první poznávací znamení, pro něž se mladí ke Svátovi přiblížili. Takových rozhněvaných ale dost po světě chodí a křičí, a kromě svého hněvu už nemají co nabídnout. Vlasatci a vlasatice se ale ke Svátovi přimkli proto, že v něm cítili i druhý, životadárný pól: ušlechtilost. Vyrůstala ze zdrojů jeho vlastní bytosti i z etického systému, odkázaného neštětnými generacemi moudrých předků. Legrace, recese, protest, to jsou jen první a dočasná pouta. Trvalejším a cennějším poutem bylo pro tuto deprivovanou mládež zjištění, že není vše falešné, co se jim nabízí k věření, že na světě skutečně existují cenné a pozitivní hodnoty, že člověk může být laskavý a spravedlivý a že není určen k zatracení, ale k lásce a šťastnému konci. A tak se ke Svátovi přimkli, instinktivně v něm tušíce toho, kdo má schopnost je uzdravovat.

- V Káni maj šest štoudví kamennejch,
Ježíš dal do každý vodu vlejť,
voda v kádích zapění, ve víno se promění,
vína dost, hej, správče nalít dej.
- Podstatný je pití vína sled,
nejlepší víno se dává hned,
a jak času přibejvá, to horší se nalejvá,
v Káni maj nejlepší naposled.
- V žití tém přibejvá dalších let.
Nečekej nejhorší naposled,
Bůh na sklonku tvého dne dá ti víno výborné,
výborné víno až naposled.

My ostatní, kteří máme rádi Svátovy písničky, si třeba myslíme, že uzdravovat nepotřebujeme. A přesto nás ty písničky osobně oslovují.

V burácení odpuzující komerční hudby se vyjímají tíše a nadány duší. Jako obrázek naivního malíře na pozadí tupých reklamních plakátů. Dalo by se říci, že Karásek je naivní písničkář jako Jugoslávci Generanić, Generalić, Lacković a Vecenaj jsou naivní malíři. Tataž neškolenost a přitom umělecky stylizovaná přirozenost výrazu, tataž barvitá a působivá poetičnost, přímé spojení pudovosti a múzičnosti.

- Plenty good room in my Father' s Kingdom...
V nebi je trůn, pravdy hlavní sídlo,
všem vladařům připomínej.

-Člověče, chceš být vládcem, chceš vrýt svůj
obraz dnům?
Jen sed na zemi, ty blázne, nesedej na ten
trůn.
-Neumí člověk vládnout, spije se moci svou,
Má pravdu pevně v ruce radši než nad sebou.
-Vládce, co k davům mluvíš, co kdybys tak jednou
stích?
Co kdybys tak jednou poklek, hlavu svou ve dla-
ních?
-Ani král, ani rada moudrých, ani kněží, ani lid,
jen ten baránek zbitý je hodan tu moc vzít.
-V nebi je trůn pravdy hlavní sídlo...

Také by se dalo říci, že Sváta Karásek zpívá a
skládá protest-songy, kdyby se výraz "protest-song"
už zcela nerozbředl. Zhruba 4/5 jeho písniček mají
dynamický obsah, vyprávějí o zápasu se zlem nebo k
takovému zápasu vybízejí. Když totiž Sváta Karásek
dobře nakládá se světem, znamená to, že se opře o své
jistoty a vzepře se temo, co tuší zlého.

Ale ani protest-songy ani naivní obrázky jej
nevystihují cele. Sváta Karásek je především duchov-
ní a je mu vlastní mystická oblast. Opouští drsnost
a zpívá něžně a vroucně o konečném usmíření, o pří-
chodu Mesiáše...

-Přiváže oslátka ke kmeni vinnému,
k révovi dobrému, oslátko své.
-Práti bude pak ve víně roucho své,
ve víně rudém knížecí šat.
-Ta barva vína v očích mu zůstane,
nad mléko bělejší zuby jeho...

A je také intelektuál - jak jinak - i přes
svou prostotu a nalíčenost. Jeho píseň "Say 'no' to
the Devil, say 'no' - sejmu ti podobu, sejmu" je
podobanstvím o údělu člověka ve vlčí společnosti
nového typu: člověk je zcižován svému vlastnímu
obrazu, glorifikován je jeho paskvil a jeho původ-
ní identita je ničena. Filosofie moderního věku -
myšlenka o odcizení člověka sobě samému - je umoc-
něna biblickou metaforikou: Člověk je tvor podle
Božího obrazu, koho tedy zobrazuje ničeny obraz
člověka? Likvidace kulturních hodnot, snímání otá-
ků prstů, cejchování, služba náhodné požívačné modle
-o tom všem má občan konsumní společnosti povědo-
most. A z oněch tří zdrojů myšlení, z Bible, ze sou-
časné filosofie a ze současné reality, vznikl text,
obdařený uhrančivou úděsností a básnivou silou.

-Say 'no' to the Devil, say 'no'
sejmu ti podobu, sejmu,
tvář tvou zmažou ti hlínou, chtěj mít jen
masa posmrtnou,
sejmu ti podobu sejmu.

- Sejmou tvou bystu, sejmou,
čas už hází proti skále ty tvý hlavy sádrový,
sejmou tvou bystu, sejmou.
- Ze zdi tvý vobrazy sejmou, sejmou tvý vobrazy,
sejmou,
svezou je na velkou louku, shořej v moři ohnivým,
sejmou tvý vobrazy, sejmou.
- Pak se pod zdi prázdnou sejdou, koho teď tak
karty sejmou?
Teď padlo jim žaludský eso, tak ho hned po ránu daj,
sejmou nám karty, sejmou.
- Sejmou ti otisky, sejmou,
pak teprv poznáš ďábla, v hlavě se ti rozsvítí,
sejmou ti otisky, sejmou...

Sváta Karásek je básník, jehož verše se netisknou, ale lidé si je hrají a zpívají. Je farářem "na volné noze", který obdaňuje a vede ty, kdo k němu přicházejí z dobré vůle a za dobrou vůlí. Je jedním z těch intelektuálů, o nichž by se dalo říci, že jsou "svědomím národa", kterážto role se kdysi přisuzovala spisovatelům. Tento výraz, zejména ve spojení se spisovatelem, jsme už dávno neslyšeli a vůbec frekvence výrazu "svědomí" poklesla jak ve slovníku masových sdělovacích prostředků, tak, obávám se i v myslích jejich konsumentů.

-Vy silní ve víře, v Písmu kovaný,
když začnou bít pastýře, kde jste schovaný?

Že byl Sváta zatčen a že je už téměř půl roku držen ve vazbě, mi připadá jako výpadek zdravé myslí, jako hrozný justiční omyl - to ve světě reálných faktů a racionálních pochodů. Ne tak ovšem, pokud bychom žili ve světě, ovládaném kafkovskou symbolikou a zaplněném přízraky. Tam by pronásledování myšlenek a věznění písniček docela dobře harmonovalo se snímáním podob a pálením obrazů.

Ale v takovém světě přece nežijeme. A tak doufám, že nám všem se brzy vrátí jak zdravá mysl, tak Sváta Karásek.

x x x

Slavná výročí (Komentář)

Kalendář letošních kulatých výročí je obsáhlý. Připomeneme jen namátkou 200 let Spojených států, 100 let od úmrtí Františka Palackého, 450 let bitvy u Mohuče a volby Ferdinanda I. králem českým. Vaculíkovi je padesát.

Protože první tři zmíněná výročí mají jistou šanci, že jim alespoň někdo v tisku věnuje pozornost, at už jakoukoli, chci dnes zaměřit pozornost k tomu poslednímu. Domnívám se totiž, že tisk na ně zapomene.

Kdysi někdo povídal, že Vaculík je naším nejlepším ministrem zahraničí. Jindy jsem slyšel, že je významným politikem a zase jindy, že je velvyslancem české kultury. Snažme se to posoudit.

Jako politika znám Vaculíka dlouho, i když on možná tuto roli zapře a bude se vydávat za literáta. Nikoho tím ovšem neobelstí. Ani sebe. Mne určitě ne. Víím totiž, že když Vaculík někde něco řekne nebo napíše, jednávali o tom konference a sjezdy. Pokud se zrovna žádné nekonají, dostává se na jednací pořad politických byr, sekretariátů, ministerských předsedů a tajných policí. Někdy se tam dostává, i když zrovna vůbec nic neřekl. V tom vidím už vyšší stupeň politického působení.

Vaculíkovy výroky se vyznačují dlouhou trvanlivostí. Tak například už před deseti lety vyslovil osobní názor, že se nevyřeší žádný lidský problém. Ti, kdo raději hned nesusouhlasí než přemýšlejí, - třeba o tom, proč to řekl - od té doby stavějí barikády. Nikoli z rozkvetlých kaštanů.

Jindy Vaculík počítal slova a vznikla z toho mezi-

národní zápletka. Nejdřív jsem nechápal, proč tolik vzruchu pro pár slov. Byť je sepsal Vaculík. Pak mi došlo, že nezáleželo na slovech samých, ale na jejich počtu. Dosud jsem se definitivně nerozhodl, mám-li to považovat za chybnou politickou kalkulaci nebo za projev politické naivty muže se sekerou. Pokud Vaculík až příliš dobře věděl, že obsah si stejně málokdo pamatuje a chtěl za sebou vést masy k druhému mileniu se všem srozumitelnou číslicí na rtech, jsou jeho politické schopnosti pochybné. Zapomněl, že k tomu noviny nestačí. To mu snadno dokázali, když si také opatřili noviny. Všechny.

Nechtěl-li vést nikoho nikam, měl zvolit zcela jiný počet, například 1739 nebo 2163. Ten by si většina kádřů nezapamatovala a náčelníci by to museli odtroubit. Ledaže by se jim zachtělo použít některých Vaculíkových vět. To by se mi však velmi líbilo, jako když článek pověsili do výlohy na Pavláku a mysleli si, že se lidé namíchnou na autora. Lidé se tam místo toho shlukovali, bavili se a pokud se namíchávali, tak na někoho úplně jiného.

Z ohlasů zahraničního tisku lze soudit, že jako velvyslanec české kultury Vaculík jisté úspěchy zaznamenal. Lze to pochopit ze známé skutečnosti, že v mezinárodních vztazích bývá důležitější co se říká než co se dělá. Dělat se stejně nedá nic. Zvláště, když se Vaculík nenarodil jako velmocenský státní příslušník. Takže jeho instalací v Černínském paláci by se to moc k lepšímu nezměnilo. Stejně na to není doba. Nikdo ho tam necpe a v historicky krátké době to nikoho nenapadne. Ani jeho. Jako aktivní nekuřák není

ostatně vhodným kandidátem ani pro pozdější doby. Musel by se naučit, že opouštět jednání s odůvodněním, že se v místnosti moc kouří, lze pouze tehdy, pokud nám kouř vůbec nevadí. Proto soudím, že nadělá méně škody psaním. Z těch jednacích pořadů se mu stejně nepodaří zmizet. A to je - ať si o tom sám myslí co chce - dobře. Když pomyslím, že je mu teprve padesát!

Vaculíkovi je tedy padesát. Mně tolik nebude ještě jedenáct let. Někdy mívám pocit, že historicky krátkým dobám je to šuma fuk. Pak si ale řeknu, že Vaculík je o devět let mladší než Říjnová revoluce, je mu čtyřikrát méně než Spojeným státům a stodvacetkrát méně než čínskému státu. U státu českého nevím, jak to počítat. Nezdá se mi, že ta srovnání znějí hrozně.

Jiří Dienstbier

Některé věci

Některé věci jsou v skrytu,
tak nezřeny, tak nevysloveny,
tak jinde než tady v hluku,
až se ti zdá, jako by ani,
ani nebyly, nebyly už a nebyly nikdy.

A to jsou ty věci, které žijí,
žijí svůj neměřený čas,
svůj neopsatelný půvab děje.
Naděje z beznaděje.
Hlas jakoby pro nikoho.
Jas krystalu ametystů
uvnitř kamenné pecky.

Znáš?

Tak cizí a tak náš,
ty i ten svět některých věcí,
s nimiž se poznáváš
často taky tak skrytě nejsmutnější.
Vůbec nic nedržíš
a přece úplně všechno máš.

Alexandr Kliment

V kterém to bylo roce, si už přesně nepamatuji. Vím jen, že byl Ludvík o nějaký ten pátek mladší, neměl knír, ale zato nosil často při sobě magnetofon, aby mohl v Mikrofonu mladých v úterý v podvečer zvěstovat národu, jak "Markéta touží po řece a jak je život těžký", proč "Barbora zasahuje" anebo jaký "Je Vašek pašák". Dovedl se tyhle věci dovědět a potom povědět jen jako by mimochodem a přitom tak neobyčejně nápaditě a osobitě, že jsme ho my, rozhlasáci, uctívali, vrchnost nad jeho troufalostí rozpačitočila až běžila a obec posluchačů ho zahrnovala stovkami dopisů.

I život v redakci byl poznamenán Ludvíkovými osobitými výroky a nápady, ať se s ním člověk setkal ve výtahu, ve střížně, u oběda nebo na schůzi. Na schůzi dokonce zvlášť. Měl neobyčejný talent probouzet usínající a popuzovat hypnotizéry. Aby zabránil hrozícímu kolektivnímu zakrnění naší šedé kůry mozkové, stále si něco myslel a považoval za nutné se nám s tím svěřovat. Přiznal se třeba zničením celozávodnímu shromáždění komunistů v nabitě hale Wilsonova nádraží /kterou si rozhlas k takovým účelům pronajímal/, že za celou éru svého členství v KSČ, nepoznal stranu jinak než deformovanou: vždycky někoho rehabilitovala, aby jiného soudila, věznila či oběsila a pak zas rehabilitovala a tak pořád dokola. Jindy zas donesl na schůzi několik objemných svazků Lenina, začal je otvírat na předem označených stránkách, aby nám přečetl sem tam nějakou větu a žádal přítomného, pozvaného a dosud zcela bezstarostného funkcionáře z ÚV o vysvětlení, jak se to, co je psáno, srovnává se stranickou praxí. Jelikož takováto Ludvíkova vystoupení se stala součástí každé schůze, měl předsednický stůl v záloze několik osvědčených pamětníků, kteří se po Ludvíkově extempore měli za úkol přihlásit o slovo a ohromit nás informacemi druhu: jak byl život za první republiky těžký, jak lid hladověl a neměl práci a jak jsou dnes naši pracující šťastní a vděční své straně, která o ně pečuje jak rodná matka. Ludvíkovi sice domlouvali na mnoha sekretariátech, ale jeho popularita tím jen stoupala a tak se

stalo, že byl Vaculík v jednom funkčním období zvolen předsedou dílenského výboru v Hlavní redakci pro děti a mládež. Nebyla to zcela sanečbatelná funkce, kterou jsme mu svěřili. Mohl nám například uspořádat oslavu MDŽ. A o tom chci vlastně psát. Tedy:
Jak Ludvík - předseda DV BOH HRDM - uspořádal oslavu MDŽ.

Musím předeslat, že redakce pro děti a mládež se v rozhlase nacházela ve 4.patře stejně jako ředitelství rozhlasu a jeho sekretariát. Taková dlouhá chodba s mnoha dveřmi, jak už to bývá, a na samém konci toalety: Muži - Ženy. Muži je měli rozsáhlé, se čtyřmi boxy, několika okny, několika porcelánovými umyvadly, zrcadly a odshora dolů bíle kachlíkované. Ženy, to se ví, bez kachlíků, bez zrcadla, bez oken, bez umyvadla, jen taková nicotná komůrečka, do které si navíc uklízečka schovávala kýbl, hadry a smeták. A tak ten rok Ludvíkova předsedování jsme 8.března nenašly na stolech ani kytičku sněženek, ani bonboniéru, ale na dveřích pánského pisuáru obrovský transparent a na něm stálo: "Ženy, dnes jsem celý Váš". Sotva jsme se dostavily do práce, uspořádal Ludvík pro nás oslavenkyně míting, na kterém nám jako předseda dílenského výboru odpovědně sdělil, že je nám tato místnost, samozřejmě jen pro jediný den, svěřena do socialistického vlastnictví. Konala se exkurze, provedl nás prostorami a upozornil přitom, že si máme místnost považovat a bděle střežit, aby do ní nepronikl ani jeden muž. Bylo z toho veselo. Užívaly jsme zrcadel, umyvadel, boxů, kachlíků a oken. A střídaly strážce. Až se otevřela ředitelna a sám Karel Hofman, nic netuše, ubíral se podle svého zvyku tím směrem a vešel. Dbalá pokynů předsedy dílenského výboru, spustila hlídka na chodbě před místností kravál. Seběhla se celá redakce s Ludvíkem Vaculíkem v čele. Když po chvíli Karel Hofman místnost opouštěl, přehlédl čekající povykující dav a zrudl. Teprve teď si všiml nápisu a hned pak Vaculíkna. Protože nevynikal zrovna smyslem pro humor, poznamenal přísně: To jsem si moh' myslet, že v tom má zas prsty Ludvík Vaculík!

Otka Bednářová

V ý z v ě

Neračte prosím předbíhat pánové
Stůjte laskavě v řadě
Jsou zde přece
I matky s dětmi
Těhotné ženy
A slepci
A hrdinové několika válek
a revolucí
A jestliže ani ti
nemají přednost
Pak vy přece
pánové taky
dokážete počkat

Byl jsem pověřen abych vám sdělil
Že počet stran našeho časopisu bude
rozšířen dvakrát
A kromě podpisů
Vaše vyjádření budou tištěna petitem
Tím se ušetří
nesmírně mnoho místa
Jakož i vaše
Prohlášení budou mít
Od této chvíle
Podobu dotazníků

Mám strach	mírný střední děsivý
Bojím se o děti	že je nevezmou do školy
Připojuji se k nadávkám	obecně jmenovitě
Vyřizují si účty se Židy	otevřeně skrytě
Jsem ochoten publikovat	zadané úkoly

Luboš Dobrovský

Původní rozhovor LN s LV

- LN: Jaký je Váš oblíbený nápoj?
LV: Mléko.
- LN: Jaký je Váš oblíbený pokrm?
LV: Čočková polévka s klobáskou. /Pozn. red.: ve "Vyznání" z počátku šedesátých let minulého století odpovídá Karel Marx na tutéž otázku svých dcer Laury a Jenny - "ryba"./
- LN: Vaše oblíbená barva?
LV: Bílá. /Pozn. red.: Karel Marx - "rudá"./
- LN: Vaše oblíbená vůně?
LV: Lípa.
- LN: Vaše oblíbená květina?
LV: Kosmos. /Pozn. red.: Karel Marx - "vavřín"; bližší o kosmosu v reportáži "Dvacet devět hodin s Ludvíkem Vaculíkem" v tomto vydání./
- LN: Váš oblíbený strom?
LV: Lípa.
- LN: Vaše oblíbené zvíře?
LV: Koza.
- LN: Vaše oblíbená krajina?
LV: Nevím. /Pozn. red.: v originále původně - "Vysočina", pak škrtnuto./
- LN: Váš oblíbený národ?
LV: My. /Pozn. red.: v originále původně - "Slováci", pak škrtnuto./
- LN: Vaše oblíbená kniha?
LV: Bylo nás pět. /Pozn. red.: Karel Marx na podobnou otázku - "Váš nejmilejší básník?" odpovídá - "Shakespeare, Aischylos, Goethe./
- LN: Vaše oblíbená skladba?
LV: H-moll. Nedokončená.
- LN: Vaše oblíbená hra?
LV: Pavel Kohout: Babička. /Pozn. red.: jde zřejmě o ironii vůči autoru kvizu, viz reportáž "Dvacet devět hodin s Ludvíkem Vaculíkem"./
- LN: Obraz?
LV: Žádný. /Pozn. red.: jelikož, jak obecně známo, je Ludvík Vaculík milovníkem i sběratelem obrazů V. Beneše, obraží tato odpověď zjevnou snahu neublížit umělci, jemuž úřady nedoporučují styk./
- LN: Jaká je Vaše oblíbená socha?
LV: Rodin - Kunda. /Pozn. red.: jde o známou plastiku rozevřených stehů ze sbírek Národní galerie; šetřením zjištěno, že si Ludvík Vaculík nemohl připomenout název a přijal označení P. Landovského./

LN: Vaše oblíbená ctnost?
 LV: Dochvilnost. /Pozn.red.: Karel Marx
 - obecně "prostota", u muže - "síla",
 u ženy - "slabost"./
 LN: Vaše oblíbená nectnost?
 LV: Neřeknu. /Pozn.red.: !/
 LN: Vaše oblíbená denní doba?
 LV: Noc - spánek.
 LN: Vaše oblíbená roční doba?
 LV: Podzim pozdní.
 LN: Vaše oblíbené počasí?
 LV: Vlahé, slunce s přeprškami.
 LN: Vaše oblíbená činnost?
 LV: Nepsaní.
 LN: Vaše oblíbená nečinnost?
 LV: Psaní.
 LN: Váš oblíbený sport?
 LV: Žádný.
 LN: Váš oblíbený herec?
 LV: Gabin. /Pozn.red.: v originále původ-
 ně - "Maigret" s otazníkem, pak škrt-
 nuto./
 LN: Vaše oblíbená herečka?
 LV: Žádná.
 LN: Váš oblíbený komik?
 LV: V + W.
 LN: Váš oblíbený politik?
 LV: Žádný.
 LN: Váš oblíbený slogan?
 LV: Voláme v lesy: Oudeši, kde jsi?
 Kupujte kola od Franty Oudeša!
 LN: Vaše oblíbené heslo?
 LV: Nebát se a nekrást. /Pozn.red.: Ka-
 rel Marx - "De omnibus dubitandum" -
 "O všem nutno pochybovat"./
 LN: Váš oblíbený citát?
 LV: "...náhodou měl jsem u sebe kostič-
 ky chleba sypané strychninem..."
 LN: A Vaše oblíbená anekdota?
 LV: Kam jdeš?
 Prodat psa.
 Co za něj dostáváš?
 Tři sta tisíc.
 Neblbni! Za tohoto psa?
 No! Ale já už musím jít.
 /Za týden./
 Prodals toho psa?
 Jo.
 Co zaň dostal?
 No tři sta tisíc!
 Neblbni! Za toho obyč. psa?
 Ano.
 Ne! Tys mu dal psa a on ti dal
 300.000?
 No - já mu dal psa a on mně 2 kočky
 po 150.000!
 LN: Jak byste otitulkoval ve svém listě

zprávu o zvýšení ceny chleba?
 LV: I U NÁS DRAŽŠÍ CHLEBA
 LN: Zprávu o zrušení vojenských paktů?
 LV: PROTI VŠEM - OD PODZIMU
 LN: Zprávu o přistání čs. kosmonautů na
 Měsíci?
 LV: KDO SE VÁS PROSIL?
 LN: Zprávu o sopečném výbuchu na Petříně?
 LV: ZEMNÍ PRÁCE NA OBNOVĚ ČECH ZAHAJENY
 LN: Zprávu o prohlášení Brna hlavním
 městem ČSSR?
 LV: POZDNÍ POZNANÍ
 LN: Zprávu o příští pražské premiéře P.
 Kohouta?
 LV: CHTĚL DO BRNA - SKONČIL V PRAZE
 LN: A zprávu o jmenování Ludvíka Vaculíka
 generálním tajemníkem OSN?
 LV: NEJAPNÝ ŽERT PAVLA KOHOUTA
 LN: Co byste řekl jako svou první větu
 novinářům po obdržení Nobelovy ceny?
 LV: "To abych to dopsal!"
 LN: Po zvolení prezidentem republiky?
 LV: "Mně se nechce!"
 LN: A po propuštění z vězení?
 LV: "Můj přítel Pavel Kohout mě požádal,
 abych vám vyřídil..."
 LN: Jak byste napsal svůj epitař?
 LV: BYL JSEM TU A MOŽNÁ ZAS PŘIJDU

Hrádeček 10.7.76
 /Otázky za LN:PK/

Petr K a b e š

, a tak pro brumov před padesáti lety vydávám se přes
půl prahy pohlédnout do nepokoutné letošní knihy a
z fejetonu vypsat větu průkaznou jak jeho
podobanka

oko/m/řeč

dovádí v ní za nos teorii vesmírneu k vlastní předmětné
vizi k devizové představě že nevidí pak překážky aby
atom vodíku neměnil až metr sedmdesát

a v tom je celý on říkal jsem si lapen znovu nehandr
kující se mírou, potichu aby mě takto přiblížený nealy
šel, se svou nesmlouvavostí k nepřesným větám divil by
se jakže se vejde do metru sedmdesáti který patří vodíku

to už v tramvaji kde školačky z povinného představení
žádná radost v žádných tvářích
tvář jedna očividně váhala než řekla
děvčata co kdyby některá z vás pustila tu paní sednout

já potom visel nad mysem platiny a chtěl se vrátit
k vodiči toho vodíku
abraháma minil vzpomenout, starý příběh kterým stoupá
zastupitelný však dávaný a přijímaný kouř
ale k té tváři tady stoupaly zkoumavé pohledy a já
pohlížeje jimi též pátral po průkazu víc než občanském
tady v tom dopravním pachu času
zbavovaného barvy chuti občanskosti

a tedy prosil jsem svůj pohled
o toulec průkaznosti nepodležitelné papírem a pohled
snad proto zpřítomnil se do lonského října, můj host
host v pozorovatelně počasí se ptá proč kotouček
na ciferníku hodin je chvíli červený a chvíli bílý
a já který říkaju ty hodiny půl roku vidím je prvně
spolu zjišťujeme že střída barev dělí minutu a minuta
to bez ohledu na polohu ručičky

tak to je zase on, to zpřítomněné přítomného
tak to je zase on, ne střída barev, její střežení

a zpřítomněn sem, z tramvaje mířím do hospody
my tehdy přes les a jablonovou strání
nastláno dvojných hořkých padavčat
kterými sedmiletý brumovčan svištivě a přesně
v českém středohoří v říjnových a lonských sudetech
tak hrubě nepřesný k přesně zapsanému věku

pročež nevidím jak překážky vidět její i strán
od lonska za třiatřicet nezapřemých zakloněných let
vždyť komu mířeně je mrštit padavčaty
je mu zaklenit se dřív -

...ta strán: mimo alej s jabloněmi šlechtěnými
na zákraky pro strojeovou sklisen, strán...
třidevadesátník řádu dorostlého stromu

co nesl potěška
zlatá reneta to nebude
zlatá reneta to nebude
kožené jablko nechá stěžknout k trávě nikým nešlechtěné
daleko od stromu ne
daleko od stromu ne
kožená jablka v kulovou hvězdokupu za svítání
celistvý vesmír kožených dýchajících jablek blízko od-

...strán sbudovává se zas ve svůj věk
v hospodě maso bez přílehy pod obličejem bez výrazu
a ten prodloužený vytahuje prodlouženou protězu
průkaz výberu neobecného blaha
a celá hospoda ať ví že bramboru už možná nevidět
protěze dostane se omluvy i obětiny
tomatového salátu před jehož perou vyblednul by ráj
a průkaz rozvážně šere slova své i sousta
vzpomenu si na pohledy v tramvaji a nezadržím
co nemám na jazyku nezadržím svoje
kdybyste aspoň tak nemlaskal
kdybyste ke všemu aspoň tak nemlaskal

tady pod červenou a bílou střídou kotouče
zpřítomnuji si hospodu a zacelit se snažím
přetržitý toullec toulky za větou věrnou jak podebenka
v rozpacích nad biliárem průkazu a průkaznosti
brodím se přes slova ve vzduchu na papíry stěhované
vzpomínám na úhor kdy brodil jsem se týdnem šichtou
pomocí slíbeného fejjetanu a jediné nedoslované papíry
použil pak při sestupu ohledně sračky doslovné
tehdy když sděloval jsem potom způsob vyvázání ze slibu
on vyděračně zaútečil padavčatem omluvy
uvozovky tohle je na fejjetan to je přese fejjetan
uvozovky

tak to je taky on
pro mě však třeba bez uvozovek dvou kradných
křestných vět
nenapsané
do sebe je zapřel
v nich se předkloní
jsou z ředu těch co zapadají do stromu
a kořeny i plody živý z nich
spolknutých
pro které zrozeného ve lvu narůstajíceím nad račímí
klepety zapadlými pod ponor vřící hladiny
pro které šárka

Jak jsem měl besedu se současnými novináři

Především, že se mi sny zdávají výjimečně a takovéhle sny se mi nezdaří vůbec. Ale za prvé mě trochu zlobí průdušky, za druhé v noci přišla bouřka a tak mě tlačila nára a sen se tedy přihodil. Někdo si možná bude myslět, že ten sen předstírám, a bych se na něj mohl vymluvit a sdělit některé myšlenky, které bych si v bdělém stavu nepřipustil. Jenže pokud vím, snění nespolehlivě, spíše naopak, a tak nevím před kým bych se tedy měl chtít vymlouvat.

Ten sen jako správný sen začínal jízdou. Jel jsem v jakémsi autě. Dokonce jsem měl pocit, že v něm jedu dobrovolně a ne, že jsem vezen. Ale takovému klamnému pocitu propadám i ve skutečnosti. Najednou jsem si všiml, že na mnou na zasklené korbě jedou jacísi ozbrojenci v nádherných zlatých přílbách /večer před tím jsem si četl Suetonia/. Trochu mě ti ozbrojenci překvapili, ale ještě víc mě překvapilo, že když jsem koukl do novin, zahlédl jsem tam obrázek těch samých ozbrojenců a pod ním titulok: HRDINOVÉ SE NÁM VRÁTILI. Než jsem se stačil dozvědět víc, auto zastavilo v průjezdu. Já vystoupil a hned mě vzala pod paží jakási starší paní, která tam na mě čekala, a odvedla mě do archivu. Ještě ve dveřích mi oznámila: "Buďte se tady s vámi totiž konat tisková beseda."

Tenhle drzý úskok mě dopálil, takže jsem neurvale odvětil, že to tedy rozhodně ne. Takové věci se ve slušné společnosti oznamují předem.

"Ale soudruh Novotný," řekla, "o tom ví. On tu besedu doporučil."

"Jaký Novotný?" zeptal jsem se, i když jsem ovšem tušil, jaký.

"Přece bývalý prezident," řekla. "Už se na to taky nemůže dívat!" Pak mi vysvětlila, že mi chtějí pomoci. Za chvíli mi začnou běžet léta do penze a tady v archivu leží spousta zajímavého materiálu. Jestli ho mám pořádat anebo podle něho něco sepsat, nepravila. Dále však působila na mé city tvrzením, že už se vedle scházejí současní novináři a nemůžu jim to udělat, abych besedu odmítl. Já však trval na svém, že nemohu. Vždycky se v podobných případech nejraději radím se ženou. Vtom zazvonil telefon a ona na mě kývla, abych jako vzal sluchátko.

Pochopil jsem, že mi tím projevuje důvěru, a nemohu ji zklamat tím, že bych i tohle odmítl.

Na druhé straně dívčí hlas se silně cizokrajným akcentem mi oznámil, že má u sebe delegaci mladých Artéků, a jestli by ji neměl přivést.

"Slečno!" pravil jsem, "to je kulturní událost a spadá tedy do pravomoci kulturního časopisu, jenže ty u nás všechny zakázali!" Vtom jsem si uvědomil, že tu vlastně promlouvám za oficiální instituci, a oficiálně se tvrdí, že jakýsi kulturní časopis vychází. Jenomže jak se vlastně jmenuje? Honem jsem tedy dodal: "Až na jeden. Nejlepší uděláte, když zavoláte dennímu tisku!" A kvapně jsem zavě-

sil, neboť jsem tušil, že stejně česky nerozumí.

Mezitím vedle v sále už vřelo a má paní naléhala, abychom se tam odebrali. Já však pořád ještě nebyl rozhodnut, co učiním. Pak mi napadlo, že ti současní novináři budou určitě samé pěkné /zásah autocensury/, a že když to setkání s nimi neodmítnu, budou mi to mí přátelé zazlívát. Ale najednou, jak se to v takových situacích stává, jsem byl uvnitř, a moje stará paní se chystala zahájit besedu. Já se rozhlédl po sále, byly tam samé cizí tváře neboli drčky, jen jednu z nich jsem poznal, ale nebudu ji jmenovat, protože mimo tenhle sen, je taky vyhezená.

Má stará paní k mému úžasu spustila první větu německy /ne, to není zásah autocensury - leda smové/. Ukázalo se, že vzadu sedí jakási delegace hodných Němců. Překladatel, který stál vedle nich, hned začal projev překládat do češtiny pro všechny ostatní současné novináře.

Vtom mi napadla věta, kterou je oslovím: "Jak to," řeknu, "že mezi vámi nevidím největšího českého novináře Vaculíka?" To jím vezme dech a buď besedu sami ihned ukončí anebo /stále bez dechu/ vyslechnou, co jim povím dál. Mezitím v sále vládí mírný ruch. Má ubohá stará paní začala totiž omylem svůj německý projev zprostředka. Teprve nyní jsem si všiml, že má na prstech spoustu prstenů a pod každým prstenem složený kousek taháku se svým projevem. Teď zoufale vytahovala své papírky a hledala, který z nich je první.

Já zatím v duchu pokračoval ve svém projevu. Víte v čem žijeme, otázel jsem se jich. Žijeme na pěkném /po zásahu autocensury/ místě, kde se vyváží odpad z chlévů. Všude korupce, pronásledování nevinných, lhosejnost, rozkrádání, kultura je umlčena, nejhezčí děvčata se vyvážejí do harémů /Pozn. autocensury: vzhledem k tomu, že se jedná o sen, lze ponechat, ale na jiném místě zřetelně zdůraznit, že na rozdíl od ostatních údajů, pro tento nelze nalézt příklad ve skutečnosti/, největší duchové do kotel a maringotek a vy zatím blaženě tlacháte, jak se všechno rozvíjí... Najednou jsem se na tu besedu začal těšit.

Ruch v sále však stále vzrůstal. Současní novináři šoupali židlemi a někteří odcházeli. Koukal jsem udiveně, co se děje, a tu jsem spatřil, že má stará paní rozkládá před sebou stále další útržky a zoufale se snaží najít ten první. Pochopil jsem, že ho v tom množství nemůže nikdy najít, besedu nikdy nedozahájí a já tedy k současným novinářům nepromluví.

A taky jsem nepromluvil. Když jsem se probudil, napadlo mi, že by to stejně byla marná námaha. Nepochybně to, co jsem jim hodlal sdělit, sami dobře vědí.

Ivan Klíma

These k Ludvíku Vaculíkovi

1/ Psané slovo musí být v jistém smyslu vždy apokalyptické, tj. odhalující - pravdu.

2/ Až dosud lidé slova měli pravdu za cosi samo sebou účinného nebo se alespoň nestarali o její účinnost prvořadě. Bolševik položil sice důraz na účinnost, avšak pravdu se domníval mít, držet. Od lidí slova chtěl účinné žvanění.

3/ Pravda jsou -nejspíš- lidské skutky zbavující člověka otrockosti. V tom smyslu je Vaculík křesťan, ba dokonce i marxovec, prostě člověk, který svou lidskost zakládá ve zkušenosti e x o d u , tj. biblicky.

4/ Spisovatel je muž slova, vytváří jazyk pravdy, rodí ho. Odhaluje, co je již nevysloveně přítomno v citovém nitru společenství.

5/ Takto promluvené slovo je vždy už i odkazem ke světlu, k onomu "světlu lidí", které nepohlcuje tma. Koho světlo zasáhlo, ví, že svoboda je. Zde, nikoli v nějakém světě idejí. (Dne 28.6.1967, asi v 16.00 hod. jsem slovo slyšel, mluvil L. Vaculík. Promluvit tehdy ještě jedenáct takových, bylo by bývalo město ušetřeno.)

6/ Teprve pak jsem četl Sekyru, ale ne jako knihu o synovi, který neví, co s otcovským dědictvím atp. (viz kritika), nýbrž jako knihu o genetickém kódu, neboli o synovi, jehož posláním je být týž druhem člověka jako otec.

7/ A jako knihu o lidech, jimž je nade vše starost o jednotu zítřejšího s dnešním. O lidech nerozlomených, nepropadnutvších dualismu, který ad a/ charakterizuje tzv.

hodné lidí, ad b/ všechny současné mocenské systémy. Ty první proto, že dělíci čarou mezi Zde a Tam, mezi Nyní a Pak opisují magický kruh kolem své nenamáhavé dobroty a neúčasti. Ty druhé, že neúčast organizují, aby jim z ní organicky vyrostl orgán jejich moci.

8/ Nerozlomení však nejsou ani hodní, ani mocní, nýbrž obtížní. Dráždí hodné + mocné. Hodné, že je jaksi nepřeslechnutelně oslovují. Mocné, že v nich probouzejí neodolatelnou chuť zas pitvat žábu (čímž většinou všichni profiosvoboditelé v dávném dětství začínají svou službu Věci).

9/ Ad causam Vaculík: udělali všechno. To další pouze nemohli, jednak proto, že L.V. drží v ruce otcovu sekuru a jednak, že jim shodou okolností (toho, co je okolo) nebyl dopřán celý původní rejstřík.

10/ L.V. je tedy na obtíž dál. A to je dobré.

11/ Poučení z krizového vývoje (na základě Vaculíka): svoboda je, protože ji milujeme. Bůh je, protože ho milujeme. Nebo ještě přímočařejší: nekonáme, protože je to boží příkaz (či jakákoli nadzkušenosť), nýbrž bůh (jakákoli nadzkušenosť) se ozřejmuje v míře v níž konáme.

12/ Bůh = střed svobody a tvořivosti? Bytostný střed.

Poznámka závěrečná:

Pokud bude konání dost košaté, tj. pokud mocní + hodní je neomezí na jednoduchou posunčinu o základním smyslu (a bojme se daleko víc hodných, oni jsou praví nepřátelé), má L.V. napsat Sekyru na ďábla, Mal-leus diaboli. DIABOLOS znamená rozlamovatel (viz zde 7 a 8). Kdo promluvil slovo

(viz 5) musel ho přemoci. Ať ho tedy i pojmenuje a zesmrtní ho.

Na str. 106 mého vydání Sekyry je scéna, kterou jsem si představoval jako vlastní a původní závěr knihy.

Otec pracuje sekyrou (les, tesačka). Syn nese tašku s jídlem. Ale mají pak ještě řízen. Šel bys pro vodu?, zeptá se otec. Vaculík píše: Sešel jsem do hlubokého suchého žlebu zaneseného listím, bylo mi po kolena. Báł jsem se uhnout od směru, prodíral jsem se křovím. Šel jsem rovinou, pořád lesem, až jsem zapadl do vlhkého koryta. Stromy vyrážely kolmo z šikmých svahů a pak se teprv stáčely rovně vzhůru. Kousek proti vodě jsem našel studánku.

Item: syn nabere tu vodu a otec se ho zeptá, jestli tam byl hrnek, co z něho píl naposledy před dvaceti lety. Syn řekne, ano, byl tam.

Malleus diaboli, alespoň psychologicky bude začínat stejně.

Proč? Inu, že tam ten hrnek je pořád.

I teď.

Jiří Gruša (k 23. VII. 1976)

Navštíviac

Navštíviac ma raz (pri-
znávam sa k tomu, hoci mám
ženu a deti), rašpíou mi na-
brúsil pílu a dal jej ten
vraj správny šrenk; odvtedy
moja píla trpí na akúsi (ľavú
či pravú, neviem) úchylku:
nereže hladko s tichým
bzučaním, ale mäkké drevo
akoby driape, a na reze tvr-
dého necháva vlniace sa rovnobežky sinusoidy. Takto ornamentálne nechtiac vyzdobe-

né hrabové poleno, ktoré sme spolu odpílili, lebo on dlho neobsedí a bez pohybu je smutný, som si predvídavo ponechal ako dokaz jeho nekalšej a pokútnej činnosti. Ako pomstu čiastočnej protihodnoty (nech si však nemyslí, že tým budeme vyrovnaní) za rozškrípanú pílu venujem nasledujúce škrípúce riadky Ľudvíkovi, dobrému človeku a takému istému spisovateľovi, čo má rád spravodlivú zem a čisté rastliny a stromy.

Pílime drevo: vonia, vzdoruje a plače i po smrti. Keď strom aj zomrie, ešte dlho žije - to iba z mäsa takzvaných vyšších organizmov sa ihneď stáva hrba smradu. Jeho procesy bytia sú pomalé a dôstojné, pokojná a pokorná je aj jeho smrť. Krásne starne, potichu trpí, nedá sa vyrobiť, temer nehybne stojí a čaká - a predsa o nič nepríde, všetko, čo treba, príde k nemu. Vraj sa aj bojí, hoci je mocný. A nepochopiteľne čistý: najmä látková výmena a rozmnožovanie sa dejú nežne, povedali by sme - esteticky, bez hystérie, úskokov, špiny a smradu, bez závidí, agresivity, politiky a polície, bez zatemnenia nervového centra dravcov a bezcieľneho pecho-renia sa z miesta na miesto. Zvádza to k domnienke, že nemá rozum. No rozumná človekova tvorba sa k drevu ustavične upiera; je mu akési blízke, doverné a bratské. Možno nevedomky aj preto, lebo ho niečím presahuje, akoby spôsob života i smrti dreva bol duchovnejší. Zdá sa teda, že ozajstnou korunou stvorenia sú rastliny, stromy - a človek si tento titul, ako všetko, iba samoľubo, bezočivo a agresívne uzurpoval. Nčas a zdanlivo.

Ivan Kadlečík

Když F.X. Šalda napsal známý a od té doby bezpočtukrát opakovaný benmot o slovech nečesaných a nemytých, z nichž byli učiněni poslové věčnosti, charakterizoval tím netoliko Neruda, ale od té doby každého spisovatele, který přišel do svatostánku umění s rukama, které se sveřepě dotýkaly věcí, vložených mu na cestu do světa do mošničky: voněly domovem, zemí, hnojem nebo karbolíkem na prkenných ohradách - podle toho, přícházel-li z vesnice nebo z městské periferie. Zajisté je tím míněno, že máme soudit tvůrčího člověka podle jednání a činů: on může skládat herbář slov nebo sbírku motýlů - a může to být i dobrý spisovatel. A může také přijít, shrnout ze stolu popsané listy a potištěné stránky a psát - žít všemu navzdory - totiž navzdory konvencím a konvencionalistům. A podle své hlavy, protože je to jediné, co nám koneckonců nikdo nemůže vzít. Ale dost už toho napodobování kritických tlachů, vždyť jsem chtěl vlastně napsat

Příspěvek

k stylistické charakteristice fejetonů Ludvíka Vaculíka z let 1975-1976.¹⁾

Nuže, prozaik - romanopisec, sáhne-li po formě tak prchavé, jako je fejeton, musí mít zvláštní důvod. Buď si s někým vyžizuje účty, nebo si potřebuje zacvičit, vyzkoušet slova, střídání stylových rovin, jaké prostory mu nabídne porušení té či oné jazykové normy atd., atd. Omezený rozsah příspěvku nás nutí vymezit otázku zdánlivě úzce: všimneme si, jak u Ludvíka Vaculíka ve fejetonech z těchto let funguje spojka³⁾ jako významový činitel. Na první pohled je patrné, že si Vaculík neklade žádná omezení předem: užívá spojek souřadných i podřadných zpravidla podle jejich původního významu, méně již ve významu odchýlném a už vůbec ne z pouhé hravosti a l'art pour l'artismu (nenašli jsme například ani jeden případ užití spojky na způsob "děvče moje, aby neutopilo ses mi v Labi")⁴⁾. Nicméně ani toto vymezení nám neumožňuje přiblížit se k řešení, protože téma je stále ještě poměrně široké. Jestliže jsme si vybrali z mnoha a mnoha spojek spojku "a", obyčejnou, slučovací, otřelou, po staletí a staletí užívanou stereotypně a téměř bez zájmu, neučinili jsme tak z důvodů povrchních. Teprve takto položená otázka nám dovolí odpovědět alespoň na dílčí otázku po smyslu Vaculíkových fejetonů. Nuže, Vaculík užívá ve zmíněném období ve fejetonech spojku "a" celkem jedenačtyřicetkrát. Jde zpravidla o užití jako: "Sedl jsem si do křesla a hleděl do knížky...", nebo "Osychaly chodníčky v po-

lích a rolníci i sedláci samočinně seli obilí..." Tu a tam použije Vaculík spojku "a" též ve významu spojky "ale"⁵⁾, například: "Šel jsem a snažil se vycítit, co teď po mně žádá, a bál se to objevit"⁶⁾.

Shrnuji: Ludvík Vaculík používá spojky "a" zcela v normě spisovného jazyka, a to tak, že spojka "a" u něho spojuje členy a věty souřadné. Můžeme tedy s jistotou potvrdit, že v užití spojky "a" neleží vlastní význam Vaculíkových fejetonů. Jejich smysl tkví patrně v jiných jejích složkách. Zda jde o tak zvané složky obsahové⁷⁾, bylo by třeba teprve zjistit, neboť ty zatím nebyly předmětem zkoumání. A jestliže byly, výsledky nebyly publikovány.

Karel Kostroun

1) L.V.: Jaro je tady, Feuilleton o l. máji 1975, Jak se špatná zpráva změnila v lepší, Skvrny na slunci?, S bratrancem o zinném postřiku.

2) B. Havránek: Zur Adaptation der phondogischen Synteme in der Schriftsprachen TCLP IV. 1931.

3) J. Haller: Parataxe a hypotaxe v lidovém jazyce LF 1931; 28-38.

4) W. Bruchnalski: Poczatky literatury a kobiety, Przegląd human. 3. 1924

5) R. Boudník, V. Chramosta a J. Dalibor: "A" jako spojka odporovací, Sar III. č. 3; viz také Karel Kostroun: O inovačních procesech ve spisovných jazycích slovanských, Naše řeč 1934 č. 3.

6) P. Rousselot: Les modifications phonétiques de langage étudiées dans le patois d'une famille de Cellefonin, Revue des patois gallo-romans 1891-1893, č. 4. 5.

7) W. Allen: The structure and the content: literature and language LXV, n. 3.

Hrdinové naší doby

Mezi hesly devatenáctého století stojí individualismus na čelném místě. Zní-li: všechna moc, všechna privilegia, všechny výhody jednotlivcům, osobnostem! - pak je to heslo nesmyslné. Arendtová ukázala přesvědčivě, že moc je bytostně v konsensu, konsensus však nestrpí jiných privilegií krom dobrovolně koncedovaných, dohodnutých. Dvacátému století zbyl s konfusní fúzí individualismu s kolektivismem pseudoindividualismus komandujících: massa volá po velkém muži, po charismatickém vůdci, v němž zbožňuje sama sebe. Ale individualismus zodpovědnosti - což ten nezahynul? I když snad ne zodpovědnost sama, či lépe zodpovídání: Mussoliniho zastřelili jako psa, Hitler se odstranil sám, norimberský tribunál zafungoval přes hranice právnických tradic a tabu, atd. Vedle toho však stojí Gulag bez porušení až do nedávna. Po druhé válce na individualismus žádného druhu jakoby se ani vzpomenout nechtělo. Když významný myslitel naší doby mluvil o Nietzsche, domníval se, že je dobře individualismus svého hrdiny omluvit.

A přece je málo historických údobí, kde by jednatel ukázal tak přesvědčivě, že je v něm skryta rozhodující dějinná možnost, jako v době naší. Tak přesvědčivě, protože nikdy nebyla tak vyslovená doba mass jak obrovských, tak uvědomělých, tj. tak si vědomých své povahy mass, - nakupení materie, setrvačnosti, která se může též proměnit v nezadržitelnou energii pohybu. Otevření planety, katastrofa evropské nadvlády, vítězné tažení techniky, nekonečné řetěz revolucí, válek, teroristických a anarchistických akcí - to všechno jsou etapy uvolnění massy v pohybu. Samozřejmě poskytuje tento nesmírný magacín energie příležitost k obrovitému využití: síla "chce" zformovat a vytvořit trvalou konstelaci sil. Ale pak pořád ještě zůstane silou a forma látky není nic než látka sama. Člověk jako historická moc není prostě forma síly jako látky. Diktátoři, technické, ekonomové nejsou místy té dějinné možnosti, o které jsem se zmínil.

Tímto místem je něco skromnějšího, nenápadnějšího. Co to je, je nesnadné říci obecnou formulí. Nietzsche říkal, že velké změny přicházejí na holubičích nožkách. Odehrávají se v skrytu, a to podstatně. Kdyby měly spekulativní ráz, Herodesové by je zadávali v zárodku. Jen to, že nevidí, co se ve skutečnosti děje: že se mění

nikoli věci, nýbrž svět, zachraňuje svět a dějiny před hrabivou rukou manipulátorů. Kde se však mění svět a dějiny? V "nitru", lépe v životě jednotlivce. Metafyzik by řekl, že skrytost je jednoduše smysl. Vystříhejme se takových důvtipností. Ale vystříhejme se též "kultu osobnosti". Osobnost je modla: jakoby člověk, v němž se mění svět /pozor: nikoli - "který mění svět!"/, mohl být nějaká věc, nějaká síla, entita, talent, "genius", v němž je všechno potřebné ke změně obsaženo jako květ a plod v semeni.

Podívejme se, místo abstraktních úvah, na několik postav, v nichž se něco jako změna našeho světa odehrávalo a odehrává! Možná, že takové pozorování a rozbírání by nám dalo konkrétnější poučení než spekulace. Možná, že by pro spekulaci stvořilo nezbytný podklad. Běží ovšem o příklady, vybrané libovolně, nesoustavně, podle dojmu, "subjektivně." Ale neběží též o nic jiného než o počátek, pokus reflexe. Je-li myšlenka nosná, podnítl snad další přemýšlení.

Sartre. Sartre je evropský, ale netradiční, vychází ze svobody, kterou Evropa odložila, ale která Evropu daleko přerostla, odstrčila, nechala za sebou. Znamenalo to svou chůvu naučit množství odchodů ze slávy. Myšlenka odejít z Vietnamu, z Alžír, z tzv. zámořské Francie byla v jeho hlavě dříve, než si na ni začali zvykat státníci. Zkoušel každé tabu a před žádným se nezastavil, anticipoval všechny kritiky, bořil všechny establishmenty, než se to stalo masovým hnutím a módou. Svou neuctivost prokázal nejprve na vlastním "systému": nauku extrémní svobody o metafyzickém smyslu spojil s marxismem. Vysnál se věčným pravdám sám na sobě, odhodil všechny konvence, odsunul všechny instituce, uznal jen jako kategorický imperativ svobodu všem, vždy, za všech okolností. Nezařadilo ho, že to je rozpor sám v sobě. Pokusil se být směřícím se filosofem do konce. Až do regionálních neonacionalismů předsedal všem rozkladům staré západní Evropy. Sartre je v zárodku ten uragan, který působí, že kolosy od Atlantiku až po Pacifik se boří v zápasech se zdánlivými Liliputány. Sartre je základní radikální osvícenství, negace jako jediný princip, kterým nemíní otrást, protože je otrázení samo.

Kající atomoví vědci: Oppenheimer, Sacharov. Osvícenci jiného typu a zaměře-

ní než Sartre. Co jimi hýbe, není vále de-
tabuizovat všecko, není negace jako prin-
cip. Jsou to odborníci a myslitelé nej-
vyšší obzřetelnosti. Ale to, co myslí a ma-
nipulují, jsou příliš, fantasticky ohrom-
né masy energie, schopné všecko zničit a
všecko proměnit - výsledky myšlenkové
činnosti tří set let. Vidí nad slunce jas-
něji, že všechny projekty společenského
dneška, všechny politické konstelace, situa-
ce, kombinace jsou nepoměrné k tomu, co má
v rukou technika, již směšně mocní tohoto
světa se domnívají moci rozkazovat. A ne-
majíce nic jiného po ruce, čím by sdělili
své zděšení nad tímto nepoměrem, v němž
se ukazuje nezvládnutost a možná nezvlád-
nutelnost člověka, který může více, než ro-
zumí, obětuje sebe, svou pozici, svou práci,
své dosavadní cíle, dosud samozřejmě hod-
noty a ideály.

Jsou to Deciové, kteří se uprostřed
vřavy zasvěcují podzemním božstvům. Svět
krčí rameny, ale strne v této pozici.

Solženicyn. Nic nedosvědčuje vladu
masy, hmoty, síly tak, jako fakt, že to, co
dělá člověka člověkem, pravda a lež, odkry-
tí a skrývání, se stalo předmětem manipu-
lace, která dokáže upřít celému světu nos
mezi očima. Je možno zakrýt milionové počty
lidských obětí, je možno přepsat dějiny, je
možno nechat uvěřit nejfantastičtějším vý-
myslům, které je nadmíru snadno odhalit ja-
ko výmysly, je možno skrýt planetárně roz-
sáhlé nepřátelství a celému světu sugero-
vat neexistující chiméry. Zase to byla
Arendtová, která poznamenala, že pravda má
proti tomu všemu jen jednu výhodu /myslím
teh pravdu v banálním smyslu odkrývání na-
ší výpovědi toho, co je, pokud není přímo
předmětem zkušenosti/: že je jedna a ná-
sledkem toho se nemění tak rychle jako
zájmy těch, kdo ji skrývají.

Může se stát, že na pravdě má někdo
rovněž zájem. Zájem na pravdě je tenkrát
čistý, když je zájmem potlačených, uraže-
ných, ponížených, mrtvých, když na něm lpí
krev, která zavazuje. Nikoli duch pomsty,
nýbrž vůle k pravdě. To předpokládá něko-
lik skoro "mystických" poloh. Právě to
např., co všichni cítíme, ale temně a ja-
kobý neskutečně: že mrtví, ponížení, pora-
žení mají pravdu, že mocní, vládci, páni ne
snad budou, nýbrž jsou odsouzeni. A že
nám mrtví nejen nesmějí být, nýbrž nejsou
lhotejní. Že jsme zde, abychom převzali to,
čím oni jsou. Že tímto způsobem oni jsou
my.

Takové převzetí je také zasvěcení podsvětím božstvům. Je možno opravdu převzít jenom tak, že jimi jsme, že tedy v jistém smyslu jsme zemřeli jako oni, zemřeli - živí jako mrtví, tak, že se toto strašné, čeho se všichni běžně bojí, již odehrálo.

Jen za takového předpokladu se něco mění na samotném dně. Dochází k otřesu, který otřásá dále. Odehrává se něco neodcinitelného: mrtví jsou na živu, vidíme je před sebou, nemůžeme odvrátit a zabouřit oči. Zrak se dá odvracet; ale patřící zrak nemá, že nevidět.

Tak se může stát, že se něco pohne na dně nejobrovitější massy, která se dotud zdála řízena zákony svého růstu a součtu svých sil. Kde došlo k této změně?

Heidegger. Filosofové se nikdy nezpěčovali tomu, být měření měrou obyčejného života. Ale co se přitom získá? Nic takového, co by se nevědělo předtím. Filosofové jsou však doopravdy ti, kde dokáží proměnovat náš život, dát nám něco takového, o čem jsme dosud netušili, že to jest, a že co se nám zdálo zbytečné a fantastické, je pravdoucí pravda.

Je jasné, že to má rovněž své předpoklady. Prvním je, že máme-li něco takového spatřit, musíme se jiného vzdát. To znamená, vzdát se jistot a ptát se.

Nikdo se nedovedl v naší době ptát tak vytrvale, tak pronikavě, tak nešetrně, jako on. Tak, že sproblematizoval vždy sám základ a východisko otázky, - i sama sebe. Většina věděla všechno lépe a v lecčems i podržela pravdu. Ale co se jevilo dlouho čistou pravdou, se ukázalo mezitím jinak.

Přitom dokázal udržet při svém vytrvalém naslouchání trvalost několika málo velkých otázek. Jak porozumět člověku jako člověku, z něho samotného, ne z věcí? Co znamená porozumět mu z něho sama? Je-li jeho lidské specifikum možnost být v pravdě, na čem to spočívá? Jak zbavit otázku pravdy její sterility, tak aby obsáhla i možnost oné pravdy, která otřásá a vyvolává k odpovědnosti?

A ukázal, že taková je zároveň nejstarší i budoucí podoba pravdy. Že největší otřesy nejsou od včerejška, nejsou v těch hektických tancích kolem odhalených tabu. Že pravda přichází zdaleka, že je příliš zkrácená perspektiva vidět ji jako pouze lidské dílo, i když má své místo právě v člověku.

Univ. prof. Jan Patočka

Ludvíka Vaculíka:

[illegible]

pokrač.příště

ODPOVĚĎ FILOSOFA KARLA KOSÍKA LUDVÍKU VACULÍKOVÍ

Podle písemného svědectví spisovatele Vaculíka existuje v České republice obec Brumov, kde středem pozornosti byl člověk obecně považovaný za filosofa. Tato zpráva je tak neuvěřitelná, že se musíme ptát: filosof v Čechách předmětem veřejného zájmu? Filosof, kterého smají v ulicích a na tržištích a rozmlouvají s ním? Filosof, vyvolávající veselost a rozdávající radost, netrpělivě očekávaný všemi? To by byl naprostý zlom v tradici. A tradice, ať dobrá nebo špatná, se zakládá nebo mění pouze kombinováním a na sebe navazujícím úsilím, a tedy kolik Brumovů by muselo vyrůst a kolik Tonků by muselo procházet semí, aby se filosof stal postřehnutelnou postavou a mohl se postavit v e d l e českého spisovatele?

Role spisovatele je smazší, protože je již narysována. Velcí zakladatelé - Mácha, Havlíček, Němcová - spojili spisovatelství s občanstvím, a autorita jejich osobního příkladu je tak silná, že všechny lekajské, slabošské, nestatečné s e o b e c n ě považuje jako nehodné českého spisovatele. Kdo by se této tradice vzdával, dekazoval by pouze, jak málo rozumí sobě, pokud jde o talent a poslání, tak čtenářům, pro něž neúplatný Havlíček stále ještě zůstává normou, již se měří a ověřuje postoj a chování každého spisovatele.

O DIALOGU (Rok po jedné konferenci)

Moje žena mi často radí: "Měl's mu říct." Je to tím, že jí vyprávím něco, při čem nebyla. Něco, při čem byla bych jí jednak nevyprávěl, jednak by mě včas uvedla na pravou míru: "Co mi to vypravuješ, když jsem při tom byla."

Naše ženy většinou vědí, co jsme my muži měli říct. My sami to nevíme nikdy. Já alespoň ne. Anebo to vím tak pozdě, že mi to není k ničemu. Tomu druhu vědění říkají Němci pěkně die Treppenweisheit. Když jdu odněkud, ať už po schodech nebo jinudy, vždycky vím, co jsem měl říct. Někdy to také znamená, že vím, co jsem říct neměl. Většinou mi o tom dají vědět teprve následky nepředloženého mluvení.

Když tak o tom na základě následků uvažuji, zdá se mi, že někomu něco říct znamená ho usadit. Tedy způsobit, aby už na to sám nic říci nemohl a buď to musil uznat, nebo se zesměšnit neuznáním. Někomu něco správně říct tedy vlastně znamená zasadit dialogu smrtelnou ránu. Dialog potřebuje plac, jak pravila ta paní, když pravila: "Helejte, paní, já sem ty paní pá, že jo, a vona pá, že prej ne, tak já sem pá, že teda ne, ale vona pá, že určitě jo, tak já sem pá, helejte paní, já sem přece první pá, že jo atd." Dialog potřebuje k rozvoji, aby se žádná z bou stran necítila usazena. Jakmile jedna zalapá po dechu a neshledává již, proč v mluvení pokračovat, je konec, konec dialogu.

Usadit však neznamaná seřvat. Někdo může být usazen a proto pak druhou stranu seřve. Tu však konec dialogu nenastává. Seřvaný se pouze uchyluje k jiné formě rozprávky: říká si sám pro sebe, co by řekl svému seřvateli nahlas, kdyby mohl, a co by mu na to tak asi on a co by na to opět poté on sám seřvaný - a tak dál až do momentu, kdy by seřvaný seřvatele usadil (jak jinak). Od takových dialogů jsem měl jeden čas hlavu jako větel. Z doslechu vím, že právě takových dialogů se koná na světě veliké množství a že v některých zemích ani žádné jiné neprobíhají, protože ty, co tam probíhají, vlastně ani žádnými dialogy nejsou.

To ví každý. Ale neví každý, co měl říct, když ještě mohl vést dialog. Dokonce i ženy to vědí až potom (po tom).

Taková rozprávka někdy uhynie ani nevíš jak. Trapný případ uhynutí se mi jednou stal s jedním na slovo vzatým guerillarem. Bylo

to před patnácti lety. Byl to muž, oděný, jak je vlastní lidem, kteří jsou v něčem na slovo vzatí, spíše nedbale, v nedopjaté olivově zelené uniformě komandanta a v polovysokých šněrovacích botách, z nichž jedna byla zašněrována jen zpola, takže jazyk a postraníce pěkně vlály. Typický dandysmus guerillérů, řekl by někdo. Ne tak já: stáli jsme s jedním českým kolegou, usrkávali colu s rumem a uctivě vyčkávali. Sám k nám přistoupil, tedy informován a proto se zájmem, a jako člověk na slovo vzatý zamířil hned k podstatě věci. Zajímalo ho, jak u nás v české literatuře zacházíme s puškou, doslova i v přeneseném smyslu. Kolega slušně a poměrně bystře pokotkl, že pocházíme z národa proslulého dobrým vojákem Švejkem. Tu guerillera odešel, stejně rázně, jako přišel. Jazyk jedné boty za ním mlčky pohlávil.

Buď ten muž neměl ponětí, kdo to Švejk je, anebo to věděl příliš dobře. Fakt je, že naší vinou dialog uhynul. Neměli jsme říct, co jsme měli říct.

To bylo ovšem velice dávno. Teď je všechno úplně jinak. Jako například tuhle jsem si uvědomil, že jsem s jedním kolegou dlouho nemluvil. Totiž on mi to písemně vyčetl asi v tom smyslu, že to už přestává všechno. Jsem sice nevinný, neboť ho volávám telefonem, když dlím tam, kde jsem trvale hlášen k pobytu, ale svědky, které na to mám, si nemohu vést za svědky. To uzná každý, jen on ne. Tak jsem musil podniknout opatření, aby všechno začalo přestávat přestávat. Přitom jsem stihl poučit se, že moje žena je nejméně o tři čtvrti hodiny chytřejší.

To bylo tak. Pozval mě jeden diplomat na recepci. Nechtělo se mi kvůli horku a tak vůbec, ale řekl jsem si, že tam bude ten kolega, a šli jsme (žena a já). Pozvánka velela, ať přijdeme o půl deváté, ač jiná léta recepce začínala už o šesté. Jen jsme dorazili, žena hned věděla, co jsem měl říct, když mi diplomat pravil, že některé hosty pozval na dřív a jiné na později, aby prý bylo k hnutí. Prostoru bylo opravdu hodně, neboť ti dříve pozvaní hosté již odešli a s nimi i pití a jídlo. Ještě že jsme se doma navečeřeli. Tak jsem hledal aspon milého kolegu, abych mu vysvětlil, že mi nemá co vyčítat. Právě se dostavil, zřejmě rovněž pozván na půl devátou tak jako dalších osm deset podobných jedinců (individuum neříkám, to zní škaredě), našich kolegů. Bohužel však milý kolega si mne nevšímal a od svého příchodu soustředěně a vytrvale mlčky naslouchal mlčení nějakého atašé, který ne-

umí česky. Stále jsem čekal, kdy s tím milý kolega přestane, abych jej mohl zdvořile vzít na kýžený přátelský paškál, leč marně. Po třech čtvrtích hodiny jsem s pocitem naprosté frustrace odešel.

Žena mi za bránou pravila: "Když ti ten diplomat vykládal o prostoru, měl's mu říct, ať si to nechá. On nás pozval na půl devátou proto, že na šestou pozval pana státního nadtajemníka ministerstva příslušných věcí a další pány a taktně jim chtěl umožnit, aby se na nás, na milého kolegu a na osm deset podobných jedinců nemuseli dívat a mohli se v klidu napít a něco zakousnout."

Takže vulgárně: pan státní nadtajemník se napil, já ne, jedinci také ne, a ambasáda zůstala celá. To jsme tedy panu diplomatovi sežrali (stále ještě vulgárně), a milý kolega dokonce tak, že mlčel s panem atašé, ač mohl mluvit se mnou.

Tento způsob recepce (pro který mají Němci pěkný výraz Hintertreppenempfang) zdál se mi poněkud nešťastným, ale opožděně. Utěšuji se, že moje žena byla jen o tři čtvrti hodiny chytřejší, i to však je sebeklam. Při jiných historických událostech byla přede mnou o léta. A to ještě, když si něco uvědomím, potřebuji další léta, abych to dal najevo. Jestliže mě tedy diplomat pozval o dvě a půl hodiny později, zřejmě si to zasloužím: on spolu s panem státním nadtajemníkem ten náskok opravdu má. A taky to bylo asi předpokladem k dialogu. Kdybych mu byl hned u vchodu řekl, co jsem mu říct měl, byl bych asi dopadl jako u guerillera.

Až to všechno po letech domyslím, přijdu na dalekosáhlé věci. Ale jak to mám teď zanačít s milým kolegou, to opravdu nevím. A on má ještě ke všemu zanedlouho kulaté narozeniny. Zřejmě to už přestává všecko.

Lumír Čivrný

PO KOPYTĚ NA PRADEŠ

Před uzávěrkou našeho listu nám redakční sluha přinesl novou knihu Ludvíka Vaculíka: PO KOPYTĚ NA PRADEŠ. K dílu se ještě vrátíme podrobnější recenzi v dalším čísle našeho listu. Jak si čtenář laskavě všimne v tiráži, další číslo vyjde za padesát let. Nevadí. Recenzent bude mít aspoň dost času, aby obsáhlé dílo opravdu obsáhle komentoval, vyložil i kritizoval.

Nyní tedy jen několik poznámek, abychom dílo, venící ještě tiskařskou černí, uvítali na literární scéně. Hned zpočátku vyslovíme kritickou výtku, sice formální, ale přece jen mající i etický význam. To, že dílo vychází v nákladu dvěstě třicet tisíc výtisků, a to hned ve třech řadách - v lidové, bibliofilské a ilustrované s mapovými přílohami - to je snad příliš mnoho! Přes všechnu idealistickou přednost autora, máme tu pochybnost, jestli se nám tu příliš neprosazuje. Že věnoval celý honorář na rozvoj mladé literatury ho neomlouvá.

Ale k věci podstatnější: knize samotné! Má 999 stran. Je v tom cosi symbolického. Autor se nám chce - a to je pro něho typické - v něčem ukázat jako nedokončený; jako by nám říkal: Jen si počkejte, poslední slovo /poslední stránku/ já si stejně ještě ponechávám v rezervě.

PO KOPYTĚ NA PRADEŠ je největší kniha, kterou Ludvík Vaculík dosud napsal. Vzpomeneme: RUŠNÝ DŮM pojednal o svědomitých starostech nekonvenčního vychovatele, v SEKYŘE položil autor literární ostří ke knení morálního dědictví generace. A s MORČATY vložil do románu experimentální vzorec obyčejného úředníka, aby odpověděl na otázku, nakolik může úřadovat v nenormálním úřadě.

Ludvík Vaculík je ovšem ve

všem všudy novinář. Tradice českých novinářů - Havlíček, Neruda, Čapek - ho stále znovu podněcuje, aby přes okrajový formát novin spěchal k výrazu, který by byl trvalejší a významnější, než je tištěné a stále znovu utiskované slovo novináře. V tom je cosi typicky českého a tragického. Noviny v Čechách jsou stále tak ohroženy, že si nadání geniálních novinářů hledá trvalejší uplatnění v poezii či próze. Ale možná, že je tomu právě naopak, že si rození básníci a prezáci nemohou pomoci, že jsou svým konkrétním nadáním nuceni vstupovat do každodennosti na stránkách novin, aby honem něco řekli k době a poměrům, které je dráždí.

Nechceme stavět pyramidu z jmen dobrých českých novinářů, abychom na vrchol posadili Vaculíka. Má také dost odpuzujících literárních vlastností /do osobních věcí se kritik neplete/, takže nás ani nenapadne ho vyvyšovat. Uvedená posloupnost je čistě jen časová a svým způsobem esudová a my tím chceme pouze říci, že kdyby tenkrát noviny neměly Havlíčka a fejetonistiku Nerudu, musely by si vymyslet Vaculíka.

Ale nyní konečně ke knize. Vaculík v PO KOPYTĚ vytvořil nový a naopakovatelný žánr. Jedním dechem napsal skoro tisícistránkové noviny /To mu žádná redakce nikdy nedovolila/ a zároveň napsal oběžný román, jako by napsal několikastránkovou reportáž. Tak noviny natáhl do nekonečné šíře a román zhuštíil do novinové zkratky. Máme tedy dojem - jako u každých dobře redigovaných novin, že jsme přečetli pár slov a že jsme se dověděli něco podstatného a zajímavého o své zemi. Zároveň máme pocit, že čteme román a ani netušíme, že jsme ho už přečetli: tak nás zaujal a my s údivem zjišťujeme, jako když přečteme úvodník, že právě bohle je i náš názor a radostně s Vaculíkem souhlasíme.

Mimochodem a právě že čteme román a ne nějaké bouřlivé prohlášení, souhlasíme s ním o to radostněji, že nás nemutí, abychom něco podepisovali; zaběhneme tedy k autorevi, aby se nám on sám podepsal pod titul. Tak jsme zas jednou byli v Čechách svědky velké podpisové akce. Čtenářstve stálo přede dveřmi Vaculíkova bytu a fronta se táhla až na Letnou. Podobný jev jsme zaznamenali jen v dobách, kdy kvetl cestopis pánů Hanzelky a Zikmunda /vzpomínáme, že jeden z nich, pan Hanzelka, byl dokonce i navrhován na úřad presidenta v jistých historických dobách; doufáme, že Vaculíkovi něco podobného přemětná literární popularita nepřinese/.

Ale tedy ještě ke knize samé: V literárním díle cítíme pracovat tři nástroje - speciální mapu /tzv. speciálku/, slovník a sen. Tak prostřednictvím odhalení literární metody ukazujeme na autorův psební prožitek / sen /, literární výraz / slovník/ a lidskou orientaci / speciálka /.

Náš autor se zapráhl s několika přáteli do konského spřežení a táhli ze středních Čech do slova a do písmene po kopytě až na Praděd. Trvalo to třicet dnů a za těch třicet dnů prodělal autor prudkou akumulaci krajiny / speciálka /, jazyka / řeč / a fantazie / sen /. Důležité bylo, že cestovatelé si uložili, že se v anabázi budou živit vlastní prací a z místních zdrojů. To jim poskytlo zcela aktivní a nezprostředkovaný vztah ke klimatu doby. Až poň jim nikde nemůže vyčítat, že existovali z nadstavby, a románová nadstavba Vaculíkova, která tak pak vznikla, je prost výčitky, že byla napsána za dělnické prachy.

A tak tedy čteme knihu a sami jako bychom putovali krajinou. Máme zážitky lesíků, polí, vesnic a měst. Tam všude žijí lidé. S nimi se setkáváme a jsme svědky jejich osudu a příběhů. Je to vždycky osud privátní a politický. Zasvěcená znalost a obeznámená intuice autora nás uvádí pod povrch krajinář-

ství, folklóru a komunalitu. Tak žasneme nad zjištěním, že každý kamínek tady v té krajině /a každé slovo tady v té knize/ je už i lidským, obecnějším dílem a že každý lidský úděl se promítá do krajiny. Blízká i dávná historie z toho splétá anekdotická vyprávění, příběhy, mýty, události, které lze vykládat na tisíc způsobů, jak také jednaly ty tisíce lidí, a které se skládají do jediného obrazu.

A když se vymaníme ze suggestivního textu a uvědomíme si, že s autorem nejdemes doslova a do písma krajiny, ale že fyzicky čteme jen jeho knihu, stále máme ještě duchovní pocit, že nečteme jen knihu, ale že si prohlížíme speciálku, speciálku krajiny, kterou dobře známe, a že listujeme slovníkem jazyka, který také dobře známe, a volně že necháme pracovat asociace nad každým jednotlivým pojmem a heslem. Potom pracuje také náš sen jakoby v geologických vrstvách.

A tak dnešní chodec šlape v trojím rozměru: zároveň v minulosti i v budoucnosti. Strom mluví o dnešních plodech, o minulém provaze oběšencově a o budoucích přísahách milenců... Dnešní civil se konfrontuje s včerejší čarodějnici a s budoucím strojem...

A na konec ještě poznamenejme, že celá kniha byla popsána za pouhých třicet dní /denně 33,3 stran/. Geniální autor poznamenal: Nepůjdu přece přes papír déle než přes půl Čech a Moravy. Tato typická Vaculíkova bezohledná upřímnost nebo upřímná bezohlednost nás všechny opět zahanbila. Mohl mi dát aspoň trochu na čas...

Alexandr Kliment

P o v z b u d i v é j u b i l e u m

Edici Petlici si její duchovní otcové původně představovali trochu jinak, než jak se nakonec vyvedla. Ludvík Vaculík například napsal v lednu 1975 jednomu dnes už zapomenutému dramatikovi krátce poté, co jeho hru rozepsali na stroji a dali knihařsky upravit: "Vážený pane, na základě naší dohody provedli jsme předběžnou prezentaci Vašeho díla před jeho řádným přiměřeným zveřejněním v neurčené budoucnosti."

Padesát let, jež nás dělí od zrodu prvního svazku, umožňuje zhodnotit, jak se změnilo obecné pojetí předběžnosti, řádnosti a přiměřenosti, prezentace, zveřejnění, neurčenosti a budoucnosti.

Autorské zázemí Petlice po celých padesát let její dosavadní existence neustále rostlo navzdory tomu, že nikdy neplatila honoráře a nepeskytovala autorské výtisky. Zatímco ve většině zemí roste talent z rukopisného experimentátora v partnera některého nakladatelského domu, u nás už po tři čtvrti století probíhá vývoj naopak: nadaní i nenadaní začátečníci bývají takřka okamžitě vtaženi do oficiálně publikované literatury, aby se aspoň kvantitativně zaplnily mezery vzniklé průběžnými výlukami, nadanější postupně dozrají k poznání, které je důsledkem každé poetivě chápáné a talentovaně prevozované práce, a důsledkem takového poznání je pak na jedné straně konflikt s úřední mocí, vyhazov z nakladatelského domu a nezbytí dříve nebo později řádně a přiměřeně z rukopisem do Petlice zavítat, na straně druhé nutnost sehnat nové debutanty, předběžně je prezentovat a celý proces znovu a znovu opakovat v neurčené budoucnosti.

Není divu, že v uplynulých padesáti letech náklady předběžně prezentovaných děl výrazně poklesly. Oficiální statistika z roku 1982 uvádí průměrný náklad původní básnické sbírky 400 výtisků, původní prózy 5000 výtisků. O deset let později se tiskly básně průměrně v počtu 150 kusů, romány a povídky ve 2000 kusech. Pozdější údaje nejsou žel k dispozici, lze však předpokládat, že se počet výtisků spíše snižoval.

Edice Petlice naopak vykazuje trvalý vzestup. V roce 1985 například kupovalo poezii 300 pravidelných odběratelů, prózu a drama 550. V roce 2005 stoupl náklad veršů o polovinu, náklad prózy a dramatu téměř na dvojnásobek, přestože v téže roce za účasti aktivistů občanských výborů proběhly důkladné domovní prohlídky a každý, u koho byl nalezen byť i jediný svazek, byl označen signaturou P před rodným číslem občanského průkazu.

Kromě toho byl a je každý svazek Petlice ne-

ustále půjčován, zatímco u předběžně prezentovaných titulů, z jejichž nákladu nejméně 80%, u některých až 95% putuje do veřejných knihoven v rámci povinného odběru, jsou poměry právě opačné. Poslední výkazy z roku 1994 zaznamenávají průměrně 1 - 2 výpůjčky ročně u knih zařazených do seznamu předepsané školní četby, u ostatních pouze 0,007 - 0,009 roční výpůjčky.

V roce 2012 se několik nakladatelství dokonce pokusilo založit vlastní strojopisné edice původní literatury a expedovat je prostřednictvím podomních náborářů. Trh se však podařilo obelstít jen ojedinelé. V roce 2015 byla už situace opět normální. Rušivě spíš působila takzvaná Para-petlice, totiž svazky Petlice, které od roku 1981 dávají rozepsat orgány ministerstva vnitra pro potřeby svých zaměstnanců a vyšších úředníků, přičemž určitý počet exemplářů uvolňují a nabízejí veřejnosti s cílem získat spolupracovníky z těch, kdo se proviní zájmem o text.

Je zásluhou především Ludvíka Vaculíka, že se podařilo oddělit zrna od plev.

Vzpomínáme, jak českým knihařstvím v roce 1983 zakázali vázat exempláře Petlice. Vaculík vypracoval jednoduchý způsob neobyčejně trvanlivé vazby pořízované po domáčku za pomoci ševcovských dratví, které pro něho sbíral u bývalé obuvnické konkurence jeho strýc Josef, a tím zároveň na čas zabezpečil autentickým svazkům nenapodobitelnost.

V roce 1984 se začalo dratví nedostávat a kromě toho dílny ministerstva vnitra vyvinuly dratve syntetické, prakticky nerozeznatelné od klasických. Tehdy se Ludvík Vaculík rozhodl, že převezme osobně a v celém rozsahu distribuci Petlice. Zakrátko všichni čtenáři věděli, že jen to, co dostanou přímo z jeho ruky, je pravé, a všechno ostatní podezřelé.

Často ho bylo vidat na silnicích Čech, Moravy a Slovenska, opáleného jak cikán, s charakteristickým knírem a bujnou čupřinou, na zádech rannec ze staré vozové plachty, navlečený na sukovité holi, a v něm knížky. V roce 1985 ho vyloučili z používání veřejných dopravních prostředků, v roce 1986 nedali jeho přátelům povolení nakupovat u státních čerpacích zařízení benzín a naftu, a tak musival pěšky.

Lidé, kteří bydleli podél jeho cest, ho už znali a měli ho rádi. Právě v těch krajích se na konci osmdesátých let, snad právě v roce 1987, kdy obchody na celém území obdržely přísně důvěrný písemný pokyn, aby Vaculíkovi zachycenému na příležitost podobence neprodávaly žádné zboží, zrodil krásný obyčej: kdo poslední odcházel ze stavení, připravil kus chleba a sýra nebo buchty a k tomu něco na za-

pítí, zabalil a položil na římsu přízemního okna. Občas tam po návratu domů našel oplátkou fejeton nebo tenkou, ručně vázanou knížku na zvláštním hrubém papíře. Byl domácí výrobou, a když se Vaculík ptal na technologii, zasmál se: "Tež hlavně že je," a mávl rukou.

V jeho životě nechybějí ani humorné historky.

Tak třeba začátek obrodného procesu roku 1988 prožil na návštěvě na rodných kotárech.

"Strýcu," řekl mu Jožin, tarandovského bratrance nejmladší syn, "je to jistá pravda, pravili to v naší organizaci aji v hospodě. Na Václavském je odvěra oběd, kde si každý může koupit, co najde, aji když má fúsy a je Vaculík. A ty knížky, co taháte na hrbu, at prý zanesete do tiskárny."

Jožin dělal na dráze, a že strýce provede do Prahy na lokomotivě, aby nic nezmaškal, ale ten byl moudrý.

"Spravedlivá věc, chlapče," řekl, "vydrží v čase. A já sem už zvykl dojít všude po svých."

Ještě se stavil v Brně, a když navečer sedmého dne přicházel ke Kelínu, potkal normalizační tanky.

Ani v roce 2008 nespěchal předat dosavadních šestatřicet úplných ročníků Petlice do nakladatelství, třebaže na něho naléhali, a dobře udělal.

Důstojník pomocně internacionální armády, který se svým oddílem obsadil budovu Československého spisovatele, při podpisu předávacího protokolu nastavil ruku, zakýval ukazováčkem a jasně pronesl: "Pe - t - li - tse, pe - t - li - tse." Tlumočnice způsobila nedorozumění, neboť to správně přeložila jako předkonfuciánské zaklínadlo: Odejdi, stvůro, do krajin, kde odpočívají naši mrtví nepřátelé, a ředitel nakladatelství, který ještě ráno toho dne proti vstupu spřáteleného vojska básnický protestoval a jehož veršované odvolání protestu nebylo v tu chvíli ještě sverejné, ukázněně opustil místnost. Nakonec se to vysvětlilo, ale protože žádný svazek nebyl poruce, neví se dodnes, zda chtěl ten důstojník exempláře odvézt na velitelství, nebo na místě zlikvidovat, anebo jako pověstně výhodný artikl vyměnit za pilsenské pivo.

V těchto dnech se Ludvík Vaculík dožívá šesta-
devadesátí. Je na svobodě, to jest vně vězení, těší se dobrému zdraví a tvůrčí svěžesti, dopisuje román, pěstuje zahradu, sedá s kamarády a obchází s knížkami. Někdy si posteskne, že jsou mu těžké. Ale to proto, aby se nezdálo, že se vytahuje.

Je to radostné a povzbudivé jubileum a zaslouží si oslavu jako málokteré v dnešních pokročilých a výročními bohatých časech.

Z myšlenek Mistra:

"Chlapci, já to musím slyšet,
já potřebuju vědět, co je u vás
na zavření, abych to porovnal s
Prahú."

(Fejeton: Jaro je tady.
21.3.1976)

- o -

"It is said to be some Monday."
(Z dopisu v odpověď
na sdělení, že mu byla
udělena
Orwellova cena 1976)

- o -

Vložím-li papír do stroje, neleze mi
naš mic jiného než protest.

(Z dopisu Kurtu Waldheimovi
léto 1975)

Z myšlenek Mistra:

"Vůle, to jsou duševní svaly. Když se nechají lenivět, odumřou."

(Rušný dům 1963 str. 287)

x x x x

"Nezklamali mě. Asi za pět minut začala nahore blikat okna a ozvalo se: "Zhasni, ty krávo! Rozsviť, ty vole!"

To se obyvatelé světnice č. 85 rozdělili na dva tábory: krávy chtěly ještě blbnout, kdežto volové už chtěli spát."

(Rušný dům 1963 str. 11)

x x x x

"Inventura v bance je samozřejmě něco jiného než třeba v knihkupectví."

(Morčata - kap. III)

x x x x

"Nemluvme však ani o bohu, děti, mluvme o zvířátkách..."

(Morčata - kap. III)

x x x x

"...bez společnosti zvířat není život člověka v pořádku..."

(Morčata - kap. II)

x x x x

"Člověk může být, jak známo, knížetem nebo posledním jeho nevolníkem. V moderním státě pak státním tajemníkem nebo posledním jeho nevoličem. Kým z obého bude spíše, nemusíme si dlouze vykládat."

(Morčata - kap. II)

x x x x

Dědek pravil: "Styď se a jez."

(Z pohádky: O třech pachatelích 1976)

x x x x

...bývalo v Brumově vůbec méně filosofů než v Praze...

(Fejeton: Před Karlem Kosíkem 26.6.1976)

x x x x

Z myšlenek Mistra:

"Dvanáct lidí, a všichni mluvili proti mně."
(Sekyra 1966 str. 83)

"Ale kruci, co bude dál?"
(Sekyra 1966 str. 105)

"Nefňukejte, baby!"
(Sekyra 1966 str. 126)

"Proč ty, soudruhu, kouříš?"
(Z pořadu: Proč byste také nekouřili)

Kouření není vášně. Je to zrůda!
(Mikrofon mladých 16.9.1958)

Natrhali jsme si na starším hrobečku jahod,
bylo jich trochu v dlani, chvílku jsme nevě-
děli co a jak, ale pak jsme je snědli a bylo.
(Mikrofon mladých 4.9.1962)

Denna vår har - liksom tiden efter förra
världskriget - gett oss tillbaka en stor
möjlighet.
(Z manifestu 2000 slov 27.6.68)

"A Havel je jako jiní."
(Z povídky Kinosál, čas. Květen
č. 9 - 1958)

"Žádný z nás se nenarodil proto, aby se mu
snadno vládlo..."
(Z projevu na IV.sjezdu
spisovatelů - 28.6.1967)

"Umění se nemůže vzdát tematu vlády..."
(Z projevu na IV.sjezdu
spisovatelů - 28.6.1967)

"Byl jsem svědkem jedinečného děje, k ně-
muž dávají dějiny příležitost jednou za
uherských dvacet let. Nevím, zda to byla
spíš schůze v čínské komuně nebo happening.
(Obrodný proces v Semilech
LL 18 - 27.6.1968)

Chvála amatérismu.

V sobotu večer 17.7. televize přenášela zahájení XXI. Olympijských her z Montréálu. Byla to veliká paráda, korunovaná přítomností J.V. královny Alžběty, kterou s potěšením, leč zřídka kdy, vídám. Divák mohl pozorovat rovněž prince Filipa, který se škrábal na lýtku. Program přinesl velkolepé show, rušené jediné komentátory televize. Působilo úlevně, když porucha, pochopitelně mimo naše území, je na chvíli umlčela. Z jejich dvouhodinového snažení mi utkvělo, že přenos sleduje miliarda lidí a že každý účastník her z Austrálie si doplácel ze svého 300 dolarů. Ostatek byly normální zprávy, například že na tabuli hostesky před výpravou je napsáno Allemagne, na což nemá NSR nárok, co stojí na dalších návěstích (zřejmě pro informaci ngramotných občanů) a že stadion píská při nástupu výpravy z Chile. Za tohle sdělení, jsa nedoslýchavý, jsem byl vděčen, slyšel jsem na druhé straně bouřlivé uvítání Izraele, ale o tom zase nepadla zmínka od nich.

Před dvěma lety, kdy probíhalo cosi podobného, jsme s panem Vaculíkem obcházeli domovní bloky poblíže jeho bydliště a hovořili o amatérském vydávání knih. S panem Vaculíkem jsem se shledal po dlouhé době, ale shledal jsem, že největší změnou na něm je jeho knír. Tedy, na jeho vzezření. Při loučení jsem poznamenal, že jdu na kopanou v televizi. Pan Vaculík se otázel, zda se to Mistrovství světa koná u nás, on nemá pro vtip nikdy daleko.

Hrála Brazílie se Skotskem a při prvním pohledu jsem ustrnul, v záložní řadě žlutozelených vidím muže, s nímž jsem se před chvílí rozešel. Pan Vaculík na obrazovce měl stejně urostlou postavu, stejné nasazení výrazné hlavy na trupu, trochu vpřed vytrčenou jako u bojovného berana a úplně stejný knír pod nosem.

Brazilcům to nešlo, jejich ohnivou letoru zmrazovala studená evropská vlna a měkký útok troškotal na ocelově ostré obraně Skotů. Pan Vaculík bojoval jako panter, vydržené míče posílal promyšlenými pasy dopředu na křídla, znovu a znovu srážen na zem vstával, rozehrával trestné kopy, byl všude a u všeho, ale nic platno, bezzubý útok mařil jednu šanci za druhou. Špílmachr Vaculík, dříve bez kníru známý pod jménem Rivelino, však po třicáté nevydařené akci založil třicátouprvou, dělal svou práci, byl profesionál onoho typu, o němž spisovatel Dick Francis v jedné detektivce napsal: Profesionál je ten, kdo se nespokojí nižší úrovní, pokud může dosáhnout vyšší pouhou prací.

Svého času kolovalo heslo, že záhy u nás bude každý pastevec básníkem. Tato bukolická věštba nebyvalého rozvoje amatérismu se nenaplnila, svět se vrtl jinak. Jisté časové uvolnění nepodnítilo sklon k tvorbě, ale k lenosti. Zatím poptávka po profesionálech pro výplň volného času stoupá, avšak ve stávajícím pomýlení hodnot je jich poskrovnu, aspoň těch čistých. Na zmíněné olympiádě zaznamenáváme rozplevelení hybridu, který je amatérem navenek, profesionálem podle výplatní listiny a propagandistou posláním. Nikomu to moc nevadí, divák to ví, pořadatelé také, show běží, miliarda lidí na to pročučí několik miliard hodin a to se zdá vítané všemi stranami, neboť co kdyby člověk přece jen překonal tu lenost a začal si něco vymýšlet na svou vlastní hlavu?

Podvodníci, byť ověšení zlatými metály, jsou mi nějak čím dál tím protivnější. To na opravdového profesionála se dá aspoň dívat nebo ho poslouchat, jestliže se snaží hrát co nejmní falešně. Ale fandím ze srdce amatérům, kteří podstupují statečně boj s dříve uvedenými. A navzdory handicapu nad nimi vítězí.

Karel Pecka

Malá utopie Pro L.V.

Před mnoha lety, v době, kdy jsem se ještě živil mozkovou činností, jsem napsal dvě knihy o utopiích. A ještě předtím jsem přečetl spousty všelijakých spisů o tom, jak by měl vypadat svět, uspořádaný ke štěstí, spravedlnosti a blahobytu všech. Když se to tak vezme, všichni ti bratři čistého ducha, sektáři, křesťané, buddhisté, socialisté a komunisté všech zvláštních rážek si představovali světlou budoucnost stejně. Jejich utopické státy byly moudře spravovány, vládla v nich vzájemná ohleduplnost a láska, skromný blahobyt, rovnost a svoboda a navíc tu ještě kvetly vědy. S uměním to ku podivu nijak slavné nebylo. Utopisté se báli, že by uměním byli lidé odváděni od práce. Také s policií to bylo v utopiích špatné; utopisté na ni zapomínali v domnění, že tam, kde jsou si lidé bratry, není třeba přísného dohledu. Jak spozdili myslitelé to byli! Jak by vlastně řešili stoupající křivku zločinnosti, rozkrádání, nedovolené opuštění republiky a pod. Kam by přišli? Vidíte? Když člověk jednou začne uvažovat o lepším uspořádání světa, hned narazí na problémy. No a právě těmito problémy jsem se před dávnými lety zabýval na odborné úrovni. Skoro by se dalo říci, že jsem byl na utopie odborník. Nikdy jsem však žádnou utopii sám nenapsal. Samotného mě máte, že se o to pokouším teď, když už odborník nejsem. Tato utopie je však určena člověku, který jistě odpustí konfušní terminologii, téměř nulovou heuristickou přípravu a úplnou absenci citátů a seznamu použité literatury. Je to utopie pro Ludvíka Vaculíka, který je znám svou ašovivavostí.

Nu a nyní, po tomto, přiznávám, trochu přeteoretizovaném úvodu, vstupme přímo do naší malé utopie. Hned na začátku musím říci, že v této utopii není Ludvík Vaculík ani zdaleka tak slavný, jak by se to v naivním pojetí dalo předpokládat. Znájí ho totiž jenom ti lidé, kteří četli jeho knihy. Neznají ho veřejní činitelé, propagandisté, zahraniční dopisovatelé a pod. Nezná ho ani generální tajemník OSN. Je tomu tak proto, že utopii spravují moudří vládcové, kteří se o spisovatele moc nestarají a ten se na oplátku zase nestará o ně. Dokonce i v cizině ho znají jen jeho čtenáři, protože kdo by se přespříliš zajímal o šťastné lidi ve šťastné zemi. A tak Ludvík Vaculík v zimě v létě sedí v Dobřichovicích a píše, když má o čem. Když nemá o čem psát, protože problémů zase tolik není, nechá klidně psaní a truhlářství nebo obdělává zahrádku. Protože se to vše děje v utopii, rodí stromy přemíru ovoce, záhony jsou pohmoženy a hryzec hryzá výhradně kořeny pampelišek. Někdy přijdou známí a přátelé a vždy se najde něco na zub v rámci "skromného blahobytu". Skoro každý den chodí pošták a přináší dopisy od lidí, kterým se líbilo, co Ludvík napsal. Ti, kte-

rým se to nelíbilo, raději nemapsali, protože si řekli: a co, když se mi nelíbí jedna kniha, koupím si jinou a od jiného spisovatele.

Tuhle přineal pošťák obálku s cizokrajnou známkou, a v ní pozvání na pěkném papíře, že se jim líbilo, co napsal, aby přijel do jejich země, aby ho mohli osobně poznat. Ludvík Vaculík přečetl pozvání a řekl své ženě: Ku což, když nás tak pěkně pozývají, musíme se tam vypravit. Oblékní se a klíč od domu nechaj u sousedů, však se za brzy vrátíme! A jeli do města Londýna. Jo, a cestou se zastavili ještě v jiném cizím městě navštívit svého syna, který se tu učil cizím vědám, aby mohl být později své zemi užitečnější. I všichni ostatní synové Ludvíka Vaculíka, teď nevíme jestli jich je sedm nebo osm, se učili na školách, protože moudří vládcové už dávno usoudili, že oš více vzdělanějších občanů mají ve své zemi, o to méně musí vládnout. Takže v době, kdy jel Ludvík Vaculík do Londýna, vládli už vládcové jen dopoledne. Odpoledne hráli trochu karty a večer den co den chodili do divadel.

Utopie se o Ludvíka Vaculíka stará jen tolik, co o ostatní občany. Naposledy ho úřady předvolaly proto, aby vysvětlil, proč odmítá zasedat v poradním sboru vládců. Ale to už bylo dávno.

Vaculíkovy knihy vycházejí ve velkých nákladech, vytištěné písmem Garmond a Baskerville. Ale Vaculíkovi se z ne docela pochopitelných důvodů nelíbí jednou papír, po druhé písmo a po třetí ilustrace. A tak jako podivnástka uvádím, že někdy si pár knih udělá úplně sám, sám do nich namaluje vodovými barvami obrázky a pak je rozdává svým přátelům. V tom je zvláštní rys jeho povahy, možná jakýsi řemeslný etatismus zděděný po předcích, řekl bych i jisté podivínství, ale v utopii se nad tím nikde nepozastavuje, protože takové podivínství nikomu neškodí.

Mohl bych pojednat ještě stručně o zvláštním přátelství, které se v utopii vytvořilo mezi Ludvíkem Vaculíkem a nepočetnou pořádkovou službou státu. Několik členů této služby si ho oblíbilo natolik pro jeho mírnost, veselost a laskavost, že často přicházeli do rodiny na návštěvu. Nevyžadovali zvláštní hostitelovu pozornost, spokojili se tím, že jen tak seděli. Bylo zřejmé pro ně svátkem, když mohli tiše přihlížet, jak Vaculík píše. Spisovatel se na ně za jejich zvláštní přichýlnost nehorčí a někdy jim přečte několik stránek ze svého nového díla a smotného ho těší, že mezi těmi prostými lidmi našel tak pozorné a vnušivé posluchače.

V té utopii přijíždí Ludvík Vaculík někdy do Bratislavy. To pak jedeme autem do obce Palkovičovo a já se dívám do spětného zrcátka opravdu jen tehdy, když se chystám předjíždět a ani podvědomě se nezaměřím zapamatovat si čísla vozů, které jedou za námi. Rozložíme se na břehu široké a čisté řeky, po níž se plaví lodě s vlajícím prádlem rozvěšeným po palubách. Já chytám jesetery a Ludvík Vaculík hraje třeba na housle.

Milan Šimečka

O zdrojích a součástech

Ludvíka Vaculíka.

Nemyslete si, že Ludvík Vaculík je "Vaculíkem" - jak ho znáte z "Literárek", knih, či osobně - teprve v časech, kdy se proslavil.

Ludvík Vaculík byl odjakživa, co jsem se s ním poprvé setkal, - a mám zato, že úplně odjakživa (já jsem se s ním poprvé setkal na podzim nebo v zimě 1946) - člověk rázovitý, svérázný, ba často podivínský. Mohu odsvědčit, že takový byl už při studiu na dávno již zapomenuté poválečné Vysoké škole. Nebyl to patřičný student! Po ismech a leckdy i roztodivných vědomostech se pídil urputně, až dotíravě. Otravoval své okolí stále a stále nějakými otázkami, jako: Co je to, to, co se učíme? Je tomu opravdu tak, jak se to učíme? K čemu je to, co se učíme? Co si o tom problému myslíš, kolego? A co zase ty? Jak je to s pravdou, jak se hledá? Co je mezi pravdou a lží? Třídy ano, ale co ti ostatní? Jak se pozná, kdy je revoluce k prospěchu a kdy škodí?... A to bylo pořád a pořád něco. Ba dokonce se držel látky i po odbytých zkouškách! "Mezi námi, ten Vaculík není marxista" - říkali jsme si mezi sebou my, co jsme "marxisty" byli a co jsme byli uvědomělejší.

Tato slabina se u Vaculíka projevila (a to zcela zákonitě) v bojových únorových dnech. Zakolísal. Už jsem o tom určitou zprávu podal a to na stránce únorového Studenta (byl to ovšem únor 1968). Ano, bylo tomu tak! Neměl v sobě revoluční tvrdost (jinak řečeno neschvaloval teror), neuměl chápat, že když se kácí les, lítají třísky... Myslím, že měl "štěstí", když od před-

pokladatelných "neštěstí" - přesněji malérů - ho uchránila "bezfunkčnost". "Bez-funkční" byl proto, že nezastával žádnou významnější funkci tam, kde se kádrovalo se skutečnou stranickou "náročností", kde byl člověk prověřován od konečků vlast do paty. - Po únoru se mně kdesi ztratil.

Někdy v polovině padesátých let mně kdosi sdělil, že v jisté vydavatelské redakci působí Ludvík Vaculík. "A sakra", řekl jsem si "i pozdravili jsme se". V šedesátých mi zas kdosi sdělil, že vyšla ne zcela konformní knížka "Rušný dům" a napsal ji jakýsi Vaculík. "A kruci", řekl jsem, "snad ne Ludvík? Psaní, kniha, kam to míří?" V šestašedesátém jsem se v Knižních novinkách dočetl: L.Vaculík: "Sekyra"... "Do Afriky!", řekl jsem. "Snad ne už celý spisovatel?" Zkrátka, všechno to s ním bylo tak trochu divné, podivné, podivínské... Vždyť už jen naše nové setkání po letech (1967)! Ludvík přišel a hlásí: "Tak na to naše shledání ti jako flašku přináším kyticí!"

Pak už to na Vaculíka ví kde kdo, že vystoupil na čtvrtém sjezdu spisovatelů, že psal různé legrační články do "Literárek", a že napsal "Dva tisíce slov", o tom vědí i v Rusku! Usvědčil se a stále se usvědčuje z toho, že ono jeho únorové zakolísání vskutku nebylo pouhou epizůdkou. Ne, ten člověk nemůže být považován za pomýleného...

Jeho působení novinářské, spisovatelské i osobní vede k masově rozšířenému mínění, že Ludva je v e l k ý o b ě a n , dokonce náš velký s p o l u o b ě a n , člověk prvotřídní jakosti - něco jako Jan Hus časů nor-

malizace a k tomu navíc něco z Karla Borovského časů konzolidace a dokonce chová v sobě i vlastnosti některých soudruhů... Já ho však usvědčím, že je lhář prolhaná!!!

Je tomu totiž tak: Ludvík sám o sobě rozhlásil (přesněji rozepsal, že zdrojem jeho filosofického vzdělání byla knížečka jakéhosi pana Baleje. Zdaleka tomu tak nebylo! Ludvík už v letech 46 a 47 se důkladně připravoval na zkoušku z filosofické propedeutiky k paní doktorce Miškovské, a hlavně na úvod do filosofie u pana prof. Krále, a ty zkoušky vykonal. Já to vím, byl jsem při tom a nejen já, ale kupříkladu i takový Alexej Pludek... Navíc chovám podezření, že pak někdy někde zhltnl přinejmenším alespoň ještě jednu filosofickou nebo filosofující knížku. Nebyl to tedy jen jeden zdroj Vaculíka, ale určitě byly nejméně tři a nějaká ta součást se také projevila (Lenin: Tři zdroje a tři součásti marxismu, podtrženo mnou, K.L.).

Ludvíku, proč klameš lidi a to dokonce i tváří v tvář Karlu Kosíkovi? Či si myslíš, že ti uvěříme, jako bys svou moudrost, myšlenkovou originalitu, osobitou vyjadřovací schopnost a podobné věci čerpal jen z tvého Brumova?

Při příležitosti Tvých padesátin Ti vytýkám dále též to, že někdy k nám bez dovolení chodíš nepřezutý; ale choď tak a přijď kdykoli, vlastně co nejčastěji, protože Tě, přemnoží, máme velmi rádi.

Klement Lukeš

P.S.

Přečetl jsem si tuhle sympatickou nekonvenční Klementovu vzpomínku a jsa jaksi člověk taky poněkud odpera, nedalo mi to.

Jsem sice také absolventem oné epizodické školy (která mimochodem nám dala víc, než asi dává dnešní tolikrát už reformovaná a kádrovaná vysoká školství), ale v té době jsem Ludvíka neznal.

Byli jsme si představeni až na jedné mimořádné městské stranické konferenci v jistém památném roce; ta konference byla památná, protože permanentně zasedala asi půl roku.

Už předtím jsem znal "Sekyru", ale včas jsem si ji nekoupil a tak jsem čekal na druhé vydání. To vyšlo v dobách dosti pohnutých a prodávalo se už (preventivně) částečně pod pultem. Dodnes vděčně vzpomínám odborářskou knižní prodejnu na Václavském náměstí (I. patro), kde jsem si knihu koupil.

Od té doby se s Ludvíkem občas setkáváme z jakýchsi a neznámých důvodů zpravidla na schodech jednoho domu nebo v předsíni jistého bytu, a tak řečí obvykle mnoho nenaděláme. A přesto potom setkání pociťuji vždycky jakousi příjemnou duševní pohodu - nějak to z Ludvíka automaticky vyzařuje. Přál bych si tedy, aby v něm tohle fluidum vydrželo ještě v další padesátce.

František Kautman

P.S.S.

Připojuji se přibližně a zásadně k předešlým kamarádům a prohlašuji místopřísežně, že Tě považuji za úhlavního přítele S V Ů B O - D Y a to je to, co je mi na Tobě jedině a přibližně sympatické - a jednou Tě nakreslím v aktu.

Josef Císařovský

R e z i g n a c e

Ctím pravidla silničního provozu stejně jako všechna ostatní pravidla, která si lidé stanovili, aby mohli žít a nenaráželi do sebe zbytečně na cestách a křižovatkách, po kterých je jim chodit a jezdit. Snad proto se mi podařilo uchovat po osm let nedotčený kontrolní kupón v řidičském průkazu a pokuty platím jen velice zřídka za prohřešky nevelké, jakých se občas všichni dopouštíme proti své vůli, zopomenutí, drobné nepozornosti, nedorozumění. Jsem-li při takovém přestupku přistižen a volán k odpovědnosti, bývám náležitě pokorný a pokutu platím sice nerad, ale bez odmluvy.

Jel jsem po Praze s dcerou a za jednou křižovatkou po odbočení vlevo jsem potřeboval na okamžik zastavit. Zajel jsem tedy k chodníku a kousek za značkou, která zakazovala stání, nikoli však zastavení, jsem zastavil. Po necelých třiceti vteřinách jsem jel dál, avšak nedaleko. Vedle mne se objevilo auto VB a byl jsem uprostřed ulice zastaven. Vystoupil příslušník ne mladý, ne starý, dobře živený, nikoliv však dobře naložený, jak vyplynulo hned z prvních vět, kterými mě počastoval. Pane řidiči...

Víte ostatně, jak se takovéhle příběhy vyprávějí. Já jsem řekl, on řekl... To všechno je však nedůležité. Ukázal jsem výstražný trojúhelník a rezervní žárovky a lékárnu a číslo motoru - bylo zjevné, že hledá konkrétní záminku k tomu, aby mě mohl potrestat. Předpokládal bych, že budu v takovéhle situaci, vědom si své nevinu, zcela klidný. Když jsem však rozkládal žárovky, povšiml jsem si, že se mi klepou ruce, a uvědomil jsem si najednou, kolik námahy musím vynakládat, abych neučinil nebo neřekl něco, k čemu mě snad on chce vyprovokovat. Neboť způsob, jakým se mnou jednal, byl opravdu provokující. Tak snad jednali, alespoň podle literatury, panští drábi s poddanými, špatní učitelé s nezbednými žáky či zpyšnělí úředníci s pokornými petenty. Prostě řečeno, tak už od pradávna jedná všemocný s bezbranným. Jak okázale dával najevo, že mu je zcela lhostejné, co si o něm já, občan a poplatník budu myslet, s jakými pocity ho budu opouštět! Neboť co je mu konec konců po mých pocitech, sympatiích či nenávisti, když je vybaven mocí a nedotknutelností.

Opanoval jsem svá nutkání, a když mi nakonec zopakoval, že jsem parkoval na místě, kde je to zakázáno a musím proto zapla-

tit šedesát korun, klidně jsem odvětil, že žádných šedesát korun platit nehodlám, neboť jsem neparkoval, nýbrž jen zastavil, což příslušná značka nezakazuje. Usedl tedy do auta a dlouho cosi sepisoval. Pak mi podal složenku na šedesát korun a protokol, ve kterém ve dvou větách zopakoval to, co mi již řekl. Odmítl jsem podepsat, neboť šlo o zjevnou nepravdu. Ať tedy napíšu své vyjádření. Napsal jsem. A to ho najednou zcela nepochopitelně rozlítilo, ačkoliv tam nestálo nic jiného, než co jsem mu již řekl. Musíte tam napsat, křičel na mne, že nikdo nenastupoval ani nevystupoval. A že jste nic nenakládal ani neskládal. Teprve teď jsem zvýšil hlas i já. Pane, řekl jsem, já vám také nediktoval, co máte napsat. A tohle prohlášení šeni podepisuju já. Přestal se ovládat. A ještě vám, zabodl hrot propisovačky do mého kupónu, ještě vám můžu, zavrtával propisovačku, jako kdyby ji vrážel do mého těla a nikoliv do lhostejného kupónu, píchnout kupón. To můžu. Konečně přestal otáčet propisovačkou v otvoru již dostatečně velkém a připsal datum.

Na druhý den jsem se vypravil do příslušné úřadovny VB a odhodláním, že nezaplatím ani korunu, budu si stěžovat, že mi byl zhanoben kupón a vůbec. Projel jsem půl Prahy, cestou zbytečně přemýšlel, kdo mi nahradí ztracený čas i zkažené dva půldny z mého volna, a když jsem konečně po dlouhém bloudění po sídlišti v cizí čtvrti dospěl k cíli, zjistil jsem, že má cesta byla zbytečná. Směna, za jejíž služby mi byla pokuta udělena, měla volno. Nikdo jiný, než velitel této směny, mou záležitost nemůže projednat. Musím tedy přijet znovu večer po osmé hodině. Ale já musím do práce! Tak tedy časně ráno.

Cestou domů mě jímalo bezmocný vztek. Jak k tomu přijdu, abych takhle jezdil, doprošoval se, když já se přece ničím neprovinil. Nuže dobře. Nic platit nebudu, ať mě zažalují a obešlou k soudu. Budu se soudit.

Doma se mi vysmáli. To ti těch šedesát korun stojí za to? Víš, co se ještě naběháš, co to bude stát času? A nervů? Chceš se soudit o šedesát korun?

Pravil jsem, o jakých šedesát korun? Tady přec nejde o šedesát korun. A o co tedy? ptali se.

Ano, o co?

Dodnes jsou pro většinu lidí směšní oni tvrdohlaví sedláci, kteří pro bezcennou mez prosoudili grunt. Nenacházím v jejich příbě-

zích mnoho směšného. Neboť zajisté nebyli tak hloupí, aby si nedokázali spočítat, že ona dotyčná mez nestojí za soudní výlohy a za čas a námahu vynakládanou na její získání. Jenže šlo o zcela jiné hodnoty. O pravdu, právo a spravedlnost. A pro ty je jistě možno obětovat i grunt.

Je však tohle můj případ? Oni přec měli naději, že jednou svou pravdu prosadí, že práva a spravedlnosti dosáhnou. A já?

Mám reálnou naději, že mi těch šedesát korun bude odpuštěno. Jenže nazítří pojedou po Praze a na kterémkoli nároží mohu být zastaven orgánem vyzbrojených mocí a nedotknutelností. Bude požadovat šedesát korun, protože pes jitrničku sežral.

Zítřka odnesu na poštu šedesát korun. Jsouť přece příkoří hlasitěji do nebe volající, pro příklady bych nemusel chodit daleko, a kdepak jsou ty soudy u kterých bychom se soudili a svého práva se dovolali? Jakápak pravda, jaké právo, jaká spravedlnost? Zítřka odnesu na poštu šedesát korun. Ale přece jen ve mně zůstane drobná pochybnost, jestli jsem ten grunt, navzdory všemu a právě proto, že v téhle zanedbatelné lapálii to možné je, neměl prosoudit.

Zdeněk Pochop

Před časem jsme otiskli u příležitosti 50. narozenin známého spisovatele L.V. jeho povídku "Sekyrou na morčata". Povídka vzbudila u našich čtenářů nečekaný, ale zasloužený ohlas. Proto se k ní dnes znovu vracíme a vybíráme ze stovek dopisů ty nejcharakterističtější.

Vážená redakce!

Ráda bych Vám poděkovala za otištění povídky "Sekyrou na morčata", která dokazuje, že ještě bohudík nevymizeli lidé s citlivou duší a pochopením pro jiné než hmotné hodnoty. Vyrostla jsem mezi morčaty, neboť můj zesnulý a zvěčněný otec, univ. prof. Dr. Mojmír Metlička s nimi po celý svůj plodný život pracoval nejen v laboratoři, ale i v rodinném kruhu, když se pokoušel experimentálně doložit svou geniální teorii, že mozek kteréhokoliv ssavce je možno vhodným cvičením přimět k trojnásobnému výkonu. Dosáhl nepopíratelných a ve světové odborné literatuře uznávaných úspěchů - např. pověstný morčák František uměl diferencovaným pištěním reprodukovat obsah úvodníků z denního tisku - bohužel však všechna tato vysoce inteligentní zvířata záhy umírala. Neumíte si představit smutek v naší rodině, když zesnula Věrka, která s námi hrávala mariáš, postrkuje svým rozkošným čumáčkem kartu, kterou chtěla právě vynést. Po její smrti jsme našli v rohu klece ukrytou hromádku desetníků, které nad námi vyhrála.

Navrhuji proto redakci, aby založila stálou rubriku "Ze života morčat", která by jistě zaujala čtenáře a k níž bych mohla dodat mnoho materiálu z deníků svého otce.

S pozdravem

Anna Metličková-Hajská
vdova po primáři
Poděbrady

...rád si ve volných chvílích přečtu něco zajímavého o přírodě, zejména proto, že mi mé pracovní zaplnění nedovoluje činit v přírodě vlastní pozorování. Po věcné stránce mne velmi zaujala povídka "Sekyrou na morčata", kterou jste otiskli v č.9. Vašeho časopisu. Autor v ní přináší podle mého názoru zcela nové aspekty pokud jde o rozmnožování těchto, jak rád věřím, velmi milých zvířat.

Co však nemohu chválit je jazyková stránka jeho povídky. Když už autor neumí pořádně česky psát, měla mu pomoci redakce! Text se doslova hemží nepří-

pustnými moravismy, které prozrazují autorovu nízkou jazykovou kulturu a kazi český jazyk. Že pál morčata, jak píše, "pod horní hrázou", dalo by se snad vysvětlit přehlédnutím, když však místo krásného, otevřeného a cituplného českého "ach" použije tomného, vulgárního, takřka zvířecího moravského "úch", je to ostuda pro autora i pro trestuhodně ledabylou redakci. Vůbec mi pak není jasné, jak se v povídce o morčatech náhle objevili - raci! Výsva blíže neurčeného Franty "Račí buď ticho!" sama o sobě jistě velmi emotivní, svědčí o naprosté soustředěnosti autora, který nemotivovaně přebíhá od hlodavců ke koryšům! Podobné lapsy by se v seriózním časopise neměly vyskytovat.

Doc.Dr.Albert Řídký, prom. filolog
Praha

Soudruh L.V.!

Váš článek jsem nečetl. Nadpis mně úplně stačil. Chovám také morčata pro své potěšení, ale nikdy mně nenapadlo, abych nadbytečné zvířata ubíjel sekerou. Stačí kapka řezaného brandy tuzemské výroby pod jazyk a morče ochcípne bez bolesti a bez strachu. Jsme přece lidi!

Alois Rujbr, důchodce,
člen Svazu chovatelů morčat
Jihlava

...ujišťuji Vás, že nejsem nijak úzkoprsý, a že jsem si už dávno zvykl na to, že t.zv.spisovatelé nerespektují ve svých výplodech vědecká fakta. Nicméně to, jak píše pan L.V. ve své povídce "Sekyrou na morčata", přesahuje všechny meze, tady už slušný člověk nemůže mlčet, protože se jedná o hrubé klamání důvěřivých čtenářů. Hypotéza pana L.V. o autochtonnosti morčat v okolí Dobřichovic u Prahy je zcela nesmyslná. Morče, *Cavia porcellus* L. se dostalo do Evropy teprve po objevení Ameriky v 16. stol. na holandských lodích. Podle výzkumů Nehringových pochází od *Cavia outleri* Benn. z Peru, kde bylo chováno jako domácí zvíře již za doby Inků. Muselo by se tedy t.zv. dobřichovické morče, *Cavia dobřichoviensis* V. na císařský dvůr Karla IV. z jižní Ameriky leda prohrabat! Také dramatické "hádky" mezi morčaty, jak o nich píše pan L.V., jsou zcela vymyšlené. A.Brehm na toto téma výstižně napsal:

"Samec se samicí se dobře snáší a chová se k sobě něžně...manželé používají předních nohou, aby si vzájemně pročesávali srst. Spí-li jeden z manželů, druhý pečuje o jeho bezpečnost; trvá-li to však dlouho, bdící se snaží spáče lízáním a česáním pro-

budit a jakmile spáč otevře oči, dá se v hlídání vystřídati. Sameček často samičku honí a snaží se jí podati důkazy své lásky všemožným způsobem. I příslušníci téhož pohlaví se snázejí docela dobře, pokud se nejedná o získání lepšího místa u misky s potravou a o lepší lože." Tolik světová kapacita, jejíž názor si měla redakce předem zjistit a neposkytovat stránky časopisu naprostým ignorantům.

S pozdravem
RNDr. Josef Pecka, CSc.
Brno

Vážení soudruzi!

Není všechno zlato, co se třpytí a především v redakci by mělo platit přísloví "Dvakrát měř a jednou řež", totiž dvakrát prověřuj a pak teprve publikuj! Pak by se nemohly v časopisech objevovat podezřelé a dvojsmyslné články, jako je "Sekyrou na morčata". Podezřelé je už to, že místo občanského jména autora byla použita šifra L.V. Bude to asi člověk pochybné pověsti, když se redakce neodvážila uvést plné jméno, třebaže jde o jubilanta. Není divu, že se ten "spisovatel" nepodepsal. Kdo je to, kdo používá sekeru proti morčatům, co je to vlastně ta "sekerá", a co jsou nebo kdo jsou taďy "morčata"? Takovou otázku si položí čestní čtenáři, ale hlavně si ji měla položit redakce, dokud byl čas. A co je to vůbec v redakci za pracovníky, které nonapadne, že povídka pana L.V., která se tváří jako obrázek z přírody, není nic jiného než hlušný a pomlouvačný pamflet?

Karel Nespálek
PV STAM

...na základě pohovoru, který byl s Vámi ve věci otištění povídky L.V. "Sekyrou na morčata" podle směrnic v termínu proveden, zastavuje se až na další vycházení Vašeho časopisu. Proti tomuto rozhodnutí není odvolání.

QWERTZUL
vedoucí ŠLP, v.r.

Za redakci vybral a sestavil Jan Trefulka.

POZNÁMKA REDAKCE:

Za případné tiskové chyby neručí redakce, nýbrž sazárna.

POZNÁMKA SAZÁRNY:

Omlouváme se, že případné tiskové chyby se nepodařilo odstranit. Náš korektor, který podepsal 2000 slov, nebyl totiž dosud nahrazen.

LN pro literaturu a Vědu
vychází jednou za padesát
let.
Šéfredaktoři:
Ota Bednářová, Ivan Klíma,
Alexandr Kliment.

Obrazové přílohy:

Obrazové přílohy:

